

LOVEC

Revija za lovstvo, lovsko kinologijo in varstvo narave
Letnik LXXXVI., št 10
oktober - vinotok

Glasilo izdaja

Lovska zveza Slovenije

Priprava za tisk MK Tiskarna, d.d.
Tisk Euroadria, d.o.o. v Ljubljani
Poština je plačana pri pošti
1102 Ljubljana

UREDNIŠKI ODBOR:

Glavni urednik Janez Črnač
Odgovorni urednik Boris Leskovic

Bojan Avbar, Tomaž Burazer,
Franc Černigoj, Romana Erhatič
Širnik, Janez Hartman, Boris Kry-
štufek, Marjan Toš

Lektorica in korektorica

Marjetka Šivic
Tehnični urednik Milan Samar
Tajnica uredništva Eva Strajnar

Lovlec izhaja praviloma vsak mesec.
Ta številka je izšla v 24.200 izvodih.
Po zakonu o DDV je glasilo LOVEC
obdavčeno po 8,5 % stopnji.

Besedila za objavo obvezno pošljite tudi po e-mailu (ali na disketi + izpis), **uradne dopise**, potrjene z žigom in podpisom odgovorne osebe ZLD / LD in **fotografije**, pa v originalu ali na CD. Pripišite tudi svojo **telefonsko številko**.

Nenaročenih rokopisov in slik ne vračamo!

Uredništvo glasila Lovlec
Župančičeva 9 - p.p. 505
1001 Ljubljana
e-mail: lovlec@lovska-zveza.si
Tel.: (01) 24-10-922
Faks: (01) 24-10-927
Predstavitvene strani LZS:
<http://www.lovska-zveza.si>

Cena malih oglasov:

do 15 besed 1000 SIT, od 15 do 25 besed 1300 SIT, od 25 do 30 besed 1500 SIT.
Za vsako nadaljnjo besedo 50 SIT.
Male oglase je treba plačati vnaprej na **transakcijski račun Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9, Ljubljana, pri NLB, d.d., Ljubljana: 02010-0015687097.**

IZ VSEBINE:

C. Štrumbelj: V neizprosni primežu realnosti	456
IZ DNEVNEGA TISKA	457
MNENJA IN KRITIKE	457
B. Skumavc: Svinčenka iz gladke cevi ... Ne, hvala!	458
C. Štrumbelj: Je v Sloveniji res 90 založenih in vzdrževanih mrhovišč?	459
Tomaž Trotovšek: Tako poceni delovne sile država ne bo dobila nikjer!	460
D. But: Lovski informacijski sistem (LIS)	462
B. Pokorny - S. Petkovšek: Gobe v prehrani srnjadi	465
J. Černač - J. Bulc: Etične norme so doslej vodile razvoj našega lovskega strelstva!	469
R. Savič - V. Tauzes: Sokolarstvo - ekološko in etološko sprejemljiva oblika lova	471
J. Mehle: Na kratko iz tujega tiska	474
LOVSKO PRIPOVEDNIŠTVO	475
A. Rijavec: Tristo kosmatih	478
LOVSKA ORGANIZACIJA	477
B. Vasa: Krogla in medalja ne zadeneta vedno pravega	477
B. Kolar: O delu Komisije za malo divjad za leto 2002	478
B. Vasa: Slavnostna podelitev lovskih spričeval pri LZ Maribor	478
D. Lepšina: Izobraževanje lovskih pripravnikov - vzgoja koga in kako?	479
Z. Mastnak: Izobraževanje pripravnikov v SK ZLD Celje	480
J. Mehle: Podpisan sporazum o sodelovanju med Madžarsko lovsko zvezo in Lovsko zvezo Slovenije	480
R. Kozjak: I. generacija lovskih pripravnikov Koroške lovske zveze - Dravograd	482
N. Lapuh: Lovski izpiti na ZLD Gorenjske	482
D. Jug: Z otipom in prsti do poglobljenih znanj o divjadi	483
S. Krobe: Streljanje na glinaste golobe na Kogu	484
D. Kljajič: Lovska razstava v Solčavi	485
D. Kljajič: Razstava članov Kluba Diana na Ljubnem ob Savinji	486
B. Leskovic: Lovska pravica naj bi izhajala iz lastnine zemljišča!?	486
JUBILANTI	488
MLADI PIŠEJO	489
LOVSKI OPRTNIK	490
T. Potpin: Gozd in voda v dolini Sopot	490
I. Verzolac: Katere krogle so ustrezne za lov	490
M. Žebovec: Pokljuka je lepa (odl. Janeza Jalna)	491
C. Štrumbelj: Suho Kočevsko - Reško jezero	491
M. Cerar: Hudo neurje s točo poškodovalo srnjaka	492
F. Černigoj: Prijatelji mu pravijo kar »Krekovška mam'ca« ...	493
I. Brožič: Gamsova trdoživost	494
M. Erzar: Kulinarični kotiček	495
V SPOMIN	496
LOVSKA KINOLOGIJA	497
M. Žigon: I. državno tekmovanje barvarjev	497
S. Vale: Tekma po umetnem KS na Svetini	498
J. Rožmanec: Kinološko srečanje v LD Horjul	499
M. Mali: Pes zaudarja	499
KZS: Predvidena legla	500

SLIKA NA NASLOVNICI:

Gams (*Rupicapra rupicapra*)
Foto: Martin Rovšček, Diana

V OKTOBRU zakon dovoljuje lov na vso nezavarovano divjad ter na tu navedeno in prikazano divjad. Vendar le, če je odstrel načrtovan, potrjen in lovsko organizacija (LD, ZLD, LZS, LGO) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala ali lova ni prepovedala vse leto. Upoštevati moramo tudi sprotne določbe, ki jih izda Ministrstvo oziroma vladne uredbe.

navadni jelen - samec
in jelen - damjek samec

medved (po odločbi)

košuta navadnega jelena in tele
damjekova košuta in tele

divji prašič

srnjak srna in mladič

muflon oven in
muflonka ter jagnje

gams kozel, gamsja koza in mladič

mlakarica

poljski zajec

fazan

jazbec

polh

V neizprosнем primežu realnosti

Gojitvena lovišča morajo biti vzor in ponos vsemu lovstvu

Pod izrazom gojitvena lovišča (GL) vedno razumemo tisti del lovišč v Sloveniji, katerih upravljanje (varstvo, lov in gojitev divjadi) je organizirano poklicno – profesionalno. To pomeni, da vse naloge opravljajo ljudje, ki so za to plačani, za razliko od drugih lovišč v Sloveniji, kjer lovci delajo na osnovi prostovoljnega združevanja in dela. V Sloveniji je vseh gojitvenih lovišč 11, s skupno površino 271.647 ha, kar je od 2.015.841 ha skupnih lovnih površin v Sloveniji 13,5 % (Statistični podatki lovskih organizacij Slovenije, 1999). Po Sloveniji so gojitvena lovišča razdeljena tako, da pokrivajo vse značilne habitate divjadi, od Alp, Dinaridov do nižinskih lovišč. Na območju gojitvenih lovišč so vsebinsko tako prisotni vsi problemi, ki so značilni za zdajšnji čas na relaciji divjad – okolje – človek. Organizacijsko so lovišča organizirana različno: od delniške družbe, zavoda do nacionalnega parka.

Lovska zveza Slovenije ima dve gojitveni lovišči: GL Žitna gora (3.7000 ha) in GL Ljubljanski vrh (4.070 ha). Operativno in strokovno vodenje GL je zaupano poklicnim delavcem strokovnih služb LZS. Ti opravljajo vse funkcije GL; to so stiki z javnostjo, izobraževanje, raziskave in gospodarjenje z divjadjo v loviščih. Sedaj so v GL LZS zaposleni 3 poklicni lovski čuvaji. Kot organ pri IO LZS pa vodi GL imenovan tričlanski Odbor GL. Obe lovišči poslujeta na osnovi Pravilnika o namenu, nalogah in upravljanju gojitvenih lovišč Lovske zveze Slovenije, katerega novelo je sprejel Upravni odbor LZS 23. 2. 2002. V 2. členu je opredeljen namen gojitvenih lovišč, in sicer:

(1) promocija varstva in gojitve divjadi na podlagi trajnosti in načel sonaravnosti ter ob upoštevanju sodobnih strokovno-raziskovalnih ugotovitev, (2) njihovo vključevanje v vse oblike sodelovanja Lovske zveze Slovenije z javnostjo, še zlasti z vsebino Slovenskega lovskega muzeja v Bistri, (3) izvajanje raziskovalnih in izobraževalnih programov s poudarkom na njihovi neposredni uporabnosti in posredovanje raziskovalnih ugotovitev strokovni in drugi javnosti, (4) optimalizacija naravovarstvene, lovskogojitvene in ekonomske funkcije gojitvenih lovišč LZS, (5) reprezentančni pomen lovišč.

Eden osnovnih problemov vseh gojitvenih lovišč v Sloveniji, ne samo lovišč v okviru LZS, je od ustanovitve naprej zagotavljanje dovolj velikih prihodkov, ki so nujno potrebni za plačevanje profesionalnih delavcev in za vsa biotehnična dela ter za izdatke, ki so značilni za profesionalno lovstvo. Zaradi reševanja teh problemov so vsa lovišča od ustanovitve doživljala različne organizacijske oblike, katerih odsev je zdajšnja heterogena organiziranost.

Zagotavljanje potrebnega denarja za poslovanje, ki je bil pridobljen z odstrelom ter s prodajo divjačine, je pokrivalo vse potrebe le v izjemnih konjunkturalnih razmerah (velik odstrel, visoke cene ali pa z dodatno lovsko dejavnostjo, kot so obore, fazanerije, predelava mesa uplenjene divjadi). V načelu pa se velika gostota divjadi, ki bi sočasno s prodajo odstrela zagotavljala tudi zadostne prihodke in bi ta lovišča opravljala še naravovarstvene funkcije, izključuje, še posebno na območjih, kjer varujemo in enakopravno obravnavamo vse velike zveri. Zato je v praksi upoštevanje načela pod št. 1, če ga ne priznavamo samo na papirju, zelo resna in težka naloga. Bolj upoštevamo načelo splošnega interesa, manj dohodkov je iz lovišča. Nove družbeno-ekonomske razmere so to vprašanje še bolj zaostrele; zato je potrebno tudi splošno priznavanje lova kot trajnostne rabe narave.

Upravičeno je pričakovanje, da mora biti delo v gojitvenih loviščih na visokem strokovnem nivoju na vseh področjih, vzor drugim, zgled, kako je treba pravilno delati, ker se pač tu opravljajo vsa lovska opravila profesionalno. To se je odražalo zaradi varovanja divjadi in intenzivnih biotehničnih del, pa tudi v večji številčnosti za lov zanimivih vrst, kar je bilo od vsega začetka obstoja gojitvenih

lovišč tudi privlačno za sosednja lovišča. Zato so želje sosedov, da bi razdelili gojitvena lovišča, vseskozi prisotne, tudi dandanes, vedno z vprašljivo obrazložitvijo, da gre za bolj vidne zaokrožene meje. Vendar ne poznam niti enega predloga za spremembo mej katerega koli lovišča, v katerem bi predlagatelj utemeljeval spremembo za bolj zaokroženo mejo tudi z odstopom dela lastnega lovišča.

Koliko so svoje naloge gojitvena lovišča izpolnjevala in koliko ne, je bilo pretežno odvisno od sposobnosti ljudi, ki so jih vodili. Poklicno strokovno delo v lovstvu ima svojo naravo dela, kot ga ima pač vsaka stroka, zato je zanemarjanje in omalovaževanje teh specifičnosti vedno povzročalo težave in nerazumevanje, kot na primer delovni čas, materialna nadomestila itn.

Lovišči LZS imata svoj smisel in pomen za lovsko organizacijo le, če izpolnjujeta v Pravilniku opredeljene cilje. Zato je potrebna pripravljenost članov LZS, da poravnajo del stroškov, ki jih je treba prispevati za to. Zaradi netransparentnosti stroškov je bilo na račun GL v preteklosti izrečenih dosti negativnih mnenj, ki mečejo slabo luč na delo GL LZS, in sicer od čisto laičnih, pa tudi do upravičenih ugotovitev. Mnogo hude krvi so povzročale tudi dezinformacije v lovskih krogih, da so lovišča namenjena samo nekaterim izbrancem. Če je to res veljalo kdaj v preteklosti, sedaj zagotovo ne velja več. Vsa trofejna divjad in divjačina sta namenjeni izključno prodaji. Pri iskanju dodatnih virov je bil ustanovljen tudi obrat Divjač'na za predelavo divjačine v Mirkah pri Vrhniki, ki je sicer veliko prispeval k promociji divjačinskega mesa v slovenski kuhinji. Zaradi premajhnega obsega predelane divjačine, potrebnih dodatnih investicij ter predvsem zaradi zahtevnejših veterinarskih predpisov pa je postal dohodkovno nezanimiv. Zato se je UO LZS odločil, da ga z letom 2003 ukine.

Da bi GL, tako tista, s katerimi upravlja LZS, kot tudi druga, poravnala stroške poslovanja samo z odstrelom divjadi, je nerealno pričakovanje, še posebno ne tista z veliko divjadjo, kjer živijo tudi velike zveri. Če bodo GL gradila svojo prihodnost samo na prihodkih od lova in obstajala samo zaradi odstrela nekaterih vrst divjadi, potem je to kaj slaba strategija: takih lovišč ne potrebujemo! Strategija varovanja divjadi in vsega živega je tudi v praksi vedno bolj usmerjena k varovanju habitatov. Zgolj samo varovanje populacij divjadi izbranih vrst je preteklost, pa to priznamo ali ne! V takem neizprosнем primežu realnosti so vsa lovišča v Sloveniji. Lov je vedno bolj pod drobnogledom javnosti in nikakor ni več samo zadeva lovec. Razumeti lov kot trajnostno rabo narave je težko razumljivo celo nekaterim lovecem, toda o tem je treba z argumenti prepričati tudi širšo javnost. Delo z javnostjo je torej ena osnovnih nalog GL! Za tako delo je treba usposabljanje tudi vse lovec v LD, ki morajo pridobiti praktične izkušnje prav v GL, vključno s slovenskim Lovskim muzejem v Bistri, ki ga je treba prav zato nujno in čim prej posodobiti. Toda biotehnična dela v GL z vsemi potrebnimi objekti in njihovim vzdrževanjem stanejo, še posebno, če jih vzdržujemo za potrebe usposabljanja članov LD.

Tudi raziskave na področju ekologije divjadi morajo biti stalnica strokovnega dela v GL. Prav na tem področju pa se lahko GL LZS pohvalijo in imajo kaj pokazati. Znanstveno-raziskovalni projekti o ekologiji divjega prašiča, telemetrično spremljanje jelenjadi in še posebno mednarodni projekt o ekologiji medveda so bili izpeljani prav na območju GL LZS, in sicer ob strokovni in logistični podpori strokovnih služb LZS.

Realizirati zastavljene naloge in cilje pa ni lahka naloga; potreben je intelektualni napor usposobljene strokovne službe LZS ter delovni in vestni čuvaji v loviščih.

Ciril Štrumbelj, predsednik Odbora GL LZS

ZAKAJ SE ORLIČI NISO IZVALILI?

Delo, 28. 7. 2003 (Viko Luksovec). – Pred dobrim desetletjem so v orlovem gnezdu na območju notranjskega Snežnika samevale le jajčne lupine. Orlič se je najbrž izvalil, vzrok propada pa ni bil znan. Tudi letošnje gnezdenje planinskega orla na Primorskem ni obrodilo sadov. »Odgovor na vprašanje, zakaj je zamrlo življenje v orlovskih jajcih, ... je zahteven strokovni izziv,« meni avtor daljšega članka.

Isti avtor je v Delu 1. 8. objavil zanimiv članek o Krasu kot okolju izjemne biotske raznovrstnosti, kjer lahko srečamo celo vrsto ogroženih ptic.

NAJ ŽIVINO PRODAMO IN PASEMO JELENE?

Gorenjski glas, 5. 8. (Danica Zavrl Žlebir). – V pogovoru kmetov z območja Občine Preddvor s predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano so ugotavljali, da neavtohtona jelenjad in muflon ogrožata zlasti hribovska naselja, po poljih pustoši tudi jazbec. Posebno ogrožena je Kokra, kjer so ljudje že pred časom opustili poljščine, ne orjejo več, le travniki in gozdovi so jim še ostali. Kako ravnati z divjadjo, da bo v prid naravnega ravnovesja in da ne bo škodila kmetom? Kmetje niso za poboj divjadi, radi pa bi realen odstrel, ki bi zmanjšal trope in kmetom olajšal življenje!

LETOS POVOŽENIH ŽE 652 ŽIVALI

Dnevnik, 9. 8. (Oste Bakal). – Prekmurja in Prlekije se je oprijelo ime nesrečna dežela za divjad. Samo v prvih sedmih mesecih letos so policisti zabeležili 652 nesreč, ko je bila povožena divjad. Največ divjadi povozijo v zgodnjih jutranjih in poznih večernih urah ter tudi ponoči, ko živali prečkajo cesto. Najpogostejša žrtev je srnjad, sledijo pa zajci in lisice.

V tisku smo žal zasledili malo vesti, kako je suša prizadela tudi divjad. Najbrž je povečano število povožene divjadi posledica tega, da se živali v nemirnem iskanju hrane hitreje premikajo. Pohvale vredne so akcije lovcev, npr. LD Jezersko, ki vsako leto pokosijo gozdno jaso in tako omogočijo pašo divjadi, obenem pa preprečujejo zaraščanje.

ŠKODE ZARADI DIVJIH PRAŠIČEV

Kmečki glas, 13. 8. (Boža Majstorovič). – Na jugozahodnem delu Ljubljanskega barja se kmetje soočajo z vse večjo škodo, ki jim jo na koruzi povzročajo divji prašiči. Na posebnem srečanju so se prizadeti pogovorili, kaj storiti, da bi škodo takoj preprečili. Nekateri kmetje so koruzo že zavarovali z električnim pastirjem. Resno kaže jemati tudi opozorilo, da kmetje ob samem gozdu ne bi smeli saditi koruze, saj imajo divji prašiči tako lažji prehod na Ljubljansko barje. Vse več površin se zarašča, dogaja pa se tudi, da nekateri kmetje kmetijskih pridelkov sploh ne pospravijo.

O veliki škodi poročajo tudi z območja LD Zemon. Največjo škodo je utrpel kmet **Milan Vrh**, ki ima v hlevu 25 glav govedi, mlado koruzo pa mu sproti uničujejo divji prašiči. Lovce ni prosil za odškodnino, temveč samo za pomoč pri preganjanju divjih prašičev, pa so prišli šele, ko je moral koruzo že pospraviti in silirati.

BELOREPEC JE PREŽIVEL SUŠO

Dnevnik, 18. 8. (mgl). – »Suša je povsem izpraznila jez na potoku v Kočevski Reki in ves ribji zarod so morali premestiti v Kolpo in Rudniško jezero v Kočevju. Zanimivo pa je, da peklenska vročina iz okolice nekdanjega jezera ni pregnala orla belorepca ali postojne, ki v Sloveniji gnezdi le pri nas,« je povedala **Mirjam Mikulič**, nekdanja predsednica sveta KS Kočevska Reka. Dodajamo, da živi na celotnem planetu le malo takih orlov in je marsikje že v »rdeči knjigi« vrst, ki izumirajo.

GAMSU SMO VZELI MIR IN PAŠO

Gorenjski glas, 19. 8. (DaGrinka Sedej). – Zanimiva raziskava o ekologiji gamsa je pokazala, zakaj za garjami obolevajo gamsi v zavarovanem območju Triglavskega narodnega parka. Ko so pregledali sto zdravih in bolnih živali, so ugotovili, da so gamsi podhranjeni, ne dobijo dovolj kakovostne krme, njihova teža se manjša. Včasih so se na planinah lahko v miru pasli, zdaj ni miru nikjer več, saj se morajo stalno umikati pred trumami gorskih obiskovalcev. **Sašo Horvat**, strokovni sodela-

vec TNP, je povedal, da so se zaradi drugačnega gospodarjenja v zavarovanih območjih TNP pred leti odločili za obsežen projekt, v katerem so raziskali vpliv prehrane na obolevnost gamsov, na gamsje garje, ki jih povzročajo pršice. Gams nima časa, da se naje in prežvekuje, ker se stalno umika. Spreminjata se tudi podnebje in narava. Včasih je gams prišel na pašo na planino, preden je prišla živina, in se spet vrnil, ko je odšla. Povečuje se tudi množičnost obiskovanja planin in gora; zdaj še na brezpotjih, ki so bila včasih redko obiskana, navsezgodaj zjutraj srečujemo trume obiskovalcev. Človek je vdrl v gamsov življenjski prostor, kjer ga nenehoma preganja. Če se bo tako nadaljevalo, bo treba določena območja za obiskovalce preprosto zapreti.

PRIJATELJ ŽIVALI

Nedeljski, 24. 8. (Ladislav Lesar). – Od zelene bratovščine iz časov Kraljevine Jugoslavije je živ **Rudolf Zrinski**, nekdanji gostilničar in lovski čuvaj. Še vedno se spominja časov, ko je po pomoti ustrelil divjega petelina, ki je bil zavarovan in je po naključju zašel v njihovo lovišče. V skladu z dano prisego je »položil račune« in častno sprejel zaslužen kaznen. Zavarovan divji petelin, uplenjen leta 1935, pa je zdaj najlepša spominska trofeja takrat še mladega lovca Rudolfa Zrinskega.

Tudi sinu legendarnega staroste prekmurskih lovcev in lovskih čuvajev je ime Rudolf, ki pravi, da je bil tudi njegov ded **Aleksander Zrinski** lovski čuvaj in zakupnik lovišča v Moščancih.

Delo poroča, da so letos prvič začeli usposabljanje lovcev tudi na Koroškem. »Za vse nas, ki smo pri zeleni bratovščini, je to enkratni dogodek, saj smo dokazali, da smo se sposobni spoprijeti s še tako zahtevnimi nalogami,« je povedal **Danilo Smolar** iz Koroške lovske zveze. V časnikih smo brali tudi zapis o predsedniku KLZ **Dušanu Leskovcu**, ljubitelju živali ter strokovnjaku za gozd in lovstvo.

Bralce Lovca gotovo zanimiva tudi vest, da se je na Gorenjskem pojavil lubadar. »Za zdaj napadenih 550 kubičnih metrov lesa ne pomeni gospodarske škode, a je za nas alarm, da se problem šele začneja,« je za Delo povedal vodja loške krajevne enote Zavoda za gozdove **Bojan Čebašek**.

V Pečkah pri Makolah je na električnem drogu pred hišo

Petra Mesariča štokljino gnezdo. Domačini lahko iz dnevnice sobe spremljajo, kaj se dogaja v njem. Letos so bili v gnezdu kar štirje mladiči. Pravijo, da je nekaj najlepšega, ko mladiči prvič zapustijo svoje gnezdo in odletijo novi življenjski poti naproti.

Lovce najbrž tudi zanima, kako bo v prihodnje s preizkušanjem in žigosanjem orožja. Slovenija je v nekdanji Jugoslaviji uporabljala skupno preizkuševalnico v kragujevski Crveni zastavi. Od leta 1992 ti žigi niso več priznani. Gospodarsko ministrstvo meni, »da bi bilo smotno izkoristiti obstoječe tehnične in kadrovske zmogljivosti« (Elektroplastika iz Križevcev pri Ljutomeru). To bi bilo v redu in prav, če ne bi bila razlika med domačo in avstrijsko orožarsko storitvijo tri- do petkrat dražja. Poslanca **SLS Franc Kangler** in **Ivan Božič** (kakopak lovca) sta vložila do denarnic strelcev prijaznejši zakonski predlog.

Sanja Verovnik v Večeru objavlja članek o srečanju z lovskim čuvajem **Dragom Vešnerjem**, ki jo je vodil po lovišču LD Rače. Bilo je kaj videti: odpadki v gozdu, na travnikih in ob ribnikih. Vsa odvržena navlaka, ki obleži v naravi, večine ljudi očitno ne moti; veliko bolj je moteča za divjad.

Že po posebni vladni uredbi je znano, kje v Beli krajini je ponavadi videti medveda in kje je njegovo življenjsko območje. Tako v Delu lahko preberemo tudi tole: »Čeprav je znatni del območja občin Črnomelj in Semič medvedje domovanje in sprehajališče, nimajo v teh dveh občinah z medvedi nobenih težav.«

V poštnem predalu sobotne priloge Dela se je začela polemika o sokolarstvu. »Človek komajda verjame, da si na pragu novega tisočletja v Sloveniji izmišljamo vedno nove načine ubijanja in mučenja živali,« piše **Borut Pogačnik** iz Ljubljane. »Uzakoniti lov s sokoli ni nikakršno nadaljevanje nekakšne 'plemenite' tradicije, temveč nov poskus še hujših posegov v živalski svet, kot smo jim priča do zdaj.«

»Meni pomeni stik s ptico stik z naravo, sokolarstvo pa možnost njenega doživetja, spoštovanja in razumevanja,« nasprotno meni **Roman Savič**, predstavnik Slovenske zveze za sokolarstvo in zaščito ptic ujed, ki ga je močno prizadela primerjava s poklicnim morilcem.

Svinčenka iz gladke cevi ... Ne, hvala!

Ktemu pisanju me je spodbudil predvsem pripis tajnika komisije LZS za strelstvo Mitje Kersnika ob članku Slavka Mačka (Lovec 7–8/03, str. 335), ki piše o primernosti Odredbe o lovskem orožju in nabojih. Moje mnenje o tem vprašanju je naslednje.

Mednarodna lovska konferenca je leta 1972 lovsko pravičnost utemeljila takole:

»Lovska pravičnost je zapoved, da divjad kot naravno stvarstvo spoštujemo, zapoved, da divjadi prihranimo nepotrebno trpljenje, zahteva za spodobno in pravično vedenje do lastnikov sosednjih lovišč in lovskih tovarišev, in končno, zahteva obvladovati lovstvo in lovsko strast v smislu splošnih norm in obveza za varovanje ugleda lovcev s samovzgojo in nadzorom.«

Ta stališča štejem za osnovna lovska ustavna določila, na katerih sloni lovska

kultura. Na prvo mesto postavlja spoštovanje divjadi kot naravne dobrine in zapoved, da je treba divjadi prihraniti nepotrebno trpljenje. Zato je v vseh lovskih zakonih, kar jih poznam, to zadnje dejanje lova – pravičen strel – zajeto v zakonu o lovu, kjer sta določena vrsta in moč nabojev za lov divjadi posameznih vrst. **To načelo spada tudi v naš zakon!** Preveč resno in odgovorno je namreč to dejanje, da bi ga urejale razne uredbe in njihove novele, ki največkrat nastanejo pod vplivom doktrin močnih osebnosti, potem pa jih vladi predlagajo razne komisije!

Dovoljene vrste orožja in nabojev mora predpisovati že lovski zakon. Zato ne smemo dopustiti, da se bodo lovci »z vso osebno odgovornostjo do divjadi, ki jo lovijo, lažje odločali, s kakšnim orožjem in strelivom bodo lovili ... ob upoštevanju lovske in osebne etike,« kot je zapisano v pripisu. Žal je ta Kersnikova iskrena, dobronamerna in poštena želja le premalo učinkovita; življenje pač teče in ubira tudi druga pota!

Spoštovani inž. **Mirko Šušteršič** je v knjigi *Naš lov* (1953) res trdil, da so kroglice iz gladkih cevi po učinku primerljive s krogli iz risanic.

Toda, vrnimo se v tiste čase pred pol stoletja, ko je trditev nastala! Napisana in izdana je bila dobrih pet let po drugi svetovni vojni! Lovskega orožja takrat skoraj ni bilo, prevladovala so dvocevke in redke »biksarice« (dvocevka s priveznjenima gladko in risano cevjo – slednja je bila ponavadi za naboje s svinčnimi krogli). Prave lovske risanice so bile tedaj zelo redke.

Po vzorcu Brenneke je puškarski mojster iz Kranja, **Gusti Smole**, v kovačnici mojega tasta (še jaz sem mu včasih pomagal) začel vlivati

svinčenke, »smolenke« smo jih imenovali. Za tisti čas in razmere so bile primerne. Dolgo časa so bili ti naboji v Sloveniji zelo iska-ni.

V tistem času pa je, tako kot velike svetovne tovarne streliva, tudi pri nas razvijal ugledni univerzitetni profesor na Tehnični fakulteti ljubljanske Univerze **dr. France Avčin** svojo kroglo, ki je leta 1967 dobila ime ABC (Avčin Bullet Cartridge). Po številnih zahtevnih izračunih in preizkusih mu je uspelo skupaj z avstrijsko firmo Hirtenberger izdelati uspešno kroglo in naboj, ki sta ju Avčin in Hirtenberger prvič predstavila javnosti leta 1971 na svetovni lovski razstavi v Budimpešti. Lovski svet je kroglo ABC hitro osvojil. Kmalu se je uvrstila med najbolj znana svetovna imena lovske kroglice in še danes slovi kot ena najboljših.

O svinčenkah za gladke cevi, kot mi je znano, dr. Avčin ni nikoli govoril. Starejši lovci iz Kočevske in Notranjske pa še danes vedo povedati o številnih zaraslih svinčenkah, ki so jih našli pod kožo divjih prašičev, ko so bile še pogostejše v rabi.

Danes so v katalogih lovskega streliva naboji za gladke cevi le še komaj opazni in upam si trditi, da iz njih izginjavajo. Počasi, saj imajo proizvajalci komercialni interes, pa tudi tradicija je trdovratna. V katalogu Frankonia 90/91 piše, da ta naboj nikoli ne daje tako dobrih rezultatov kot prava krogla za risanice in se jih zato uporabi samo v skrajni sili, na majhne razdalje.

Ne zdi se mi tudi primerno, da se želimo pri uporabi strelnega orožja zgledovati po drugih narodih. Zgodovina je lovski kulturi velikih narodov dala svoj pečat: Skandinavci lovijo predvsem za plen – meso (trofeja ni pomembna), saj so bili njihovi predniki življenjsko odvisni od uspešnega lova na severne jelene, Angleži in Francozi še vedno ljubijo in spoštujejo parforsni lov, v Severni Ameriki lovijo tudi še z lokom. Po

zgledih, ki jih prinesejo naši »safari« lovci iz Afrike, se pa vendar ne bomo zgledovali. Mi spadamo med narode alpskega sveta, ki divjad spoštuje in ji tudi namenja lepe lovske običaje, ki odražajo posebne značilnosti lovske kulture, kar je ponekod razvidno že iz narodnih noš ter tudi po drugih kulturnih izročilih. Prav zato **nam morajo biti osnovna načela lovske etike zakon**. Zato, dragi lovci, odstranite naboje s svinčnimi krogli iz cevi vašega orožja!

Izognili bi se nesporazumom, ki nastajajo zaradi ocene teže in starosti uplenjene divjadi, kar pa je ugotovljivo šele v prevzemnici uplenjene divjadi. Za velike zveri morajo veljati druga pravila. Tudi za lovce, ki zasledujejo obstreljeno divjad, so potrebne in razumljive izjeme, ki predvsem varujejo življenje vodnika in psa barvarja.

Bruno Skumavc
Kranj

STEKLINA NA OBMOČJU SLOVENIJE

V obdobju od 1. do 31. avgusta 2003 je bilo z območja 33 občin v naši državi laboratorijsko preiskanih na prisotnost virusa stekline 67 živali.

Odsek za virologijo na Inštitutu za mikrobiologijo in parazitologijo Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani je pregledal 37 lisic, 5 psov, 4 mačke, 2 glavi govedi, 2 kuni, 13 jazbecev, 2 podgani in dve glavi srnjadi.

Prisotnost virusa stekline ni bila ugotovljena pri nobeni živali.

Ljubljana, 4. 9. 2003

Primož Košir, dr. vet. med.
VURS

Viri:

Članice mednarodne lovske konference so lovske zveze Švice, Danske, Nemčije, Južne Tirolske, Lichtensteina, Luksemburga, Nizozemske in Avstrije.

Članki Franceta Avčina o nastanku nove vrste lovske kroglice, ki so bili objavljeni v *Lovcu*, 1972, št. 10, 11 in 12.

Je v Sloveniji res 90 primerno založenih in vzdrževanih mrhovišč?

V članku *Medvedja mora*, ki ga je napisal **Boris Leskovic**, odgovorni urednik Lovca (Lovec št. 6/2000), me je zbodla v oči navedena izjava **Andreja Kermavnerja**, direktorja Zavoda za gozdove Slovenije, ki jo citiram: »Preveril je oskrbo mrhovišč. Opravili so veterinarsko-sanitarni pregled 90 mrhovišč v Sloveniji in ugotovili, da so primerno založena in vzdrževana«. – Blagor medvedom v Sloveniji in ljudem, če bi bilo to res! Sožitje med medvedi in ljudmi bi bilo manj moteno! Ker pa so na terenu razmere povsem drugačne, se oglašam, ne zaradi direktorja in njegovega zavoda, ampak zaradi medvedov in svoje vesti, da si ne bi očital, da nisem storil ničesar ob taki izjavi, ki je v posmeh vsem tistim, ki vedo, kaj je založeno mrhovišče za medvede, ki vedo za pomen takih mrhovišč za ohranitev medveda v kulturni krajini v Sloveniji, kar je dolg generacijam

slovenskih lovcev, katerih zasluga je, da medveda sploh še imamo v Sloveniji! Nočem slišati očitka: "Vedel si, pa si bil tiho!" Sicer pa mi je članek *Medvedja mora* zelo všeč, ker je skupaj s to izjavo in mnogimi podatki odraz in dokumentarni zapis stanja v Sloveniji, ki je pač tako, da ga je avtor več kot smiselno naslovil *Medvedja mora*.

Kaj v resnici pomeni »primerno založeno in vzdrževano mrhovišče«?

Funkcije medvedjih mrhovišč v kulturni krajini lahko na kratko opredelimo takole: **zadrževanje medvedov na neposeljenih območjih, s položeno hrano delno zadovoljiti prehranske potrebe medvedov, da ne bi odhajali iskat hrano v poseljena območja, zmanjševanje škode in napadov na ljudi, obenem pa kontrolirati medvedje populacije in tudi pravilno opravljati odstrel po količini in strukturi.**

Na kraju, kjer je dobro založeno mrhovišče takrat, kadar ne zmrzuje, ljudem smrdi, ne pa

Foto: C. Šrumbelj

Značilen pogled na eno od nekdanj dobro oskrbovanih in založenih mrhovišč za medvede v Kočevskem Rogu (spomladi 2003). Zgolj bele, oglodane kosti žal ne pričajo o »dobro vzdrževanih mrhoviščih« ...

medvedom. Zato je vsako ocenjevanje zaradi tega z vidika veterinarsko-sanitarnega pogleda, ki je izrazito antropogenega okusa, odveč. **Mrhovišče** je lovsko-tehnični objekt, ki je dobil ime po mrhovini, ki jo lovci polagamo medvedom. Pod besedo *mrhovina* razumemo hrano živalskega izvora, od celih živali do klavniških ostankov in odpadkov. Ime mrhovina dobijo, ko se začno razkrajati (razpadati), kar se na mrhoviščih ponavadi dogaja zlasti, kadar so višje temperature. Medvedi pa taka mesta radi obiskujejo. Zlasti v zadnjem času so mrhovišča bolj založena s hrano rastlinskega izvora (koruza, sadje, kostanj, ostanki človekove hrane). Da medvede res »privežemo« na mrhovišča, jih moramo krmiti s hrano živalskega izvora zlasti spomladi, ko pridejo iz zimskih brlogov, in jeseni pred odhodom vanje.

Kadar govorimo o **dobro vzdrževanem mrhovišču**, ga moramo ocenjevati predvsem po količini položene in primerne hrane in ne samo po udobni preži ter dovozni poti, ki je nujna za

dovoz hrane. Primerno vzdrževano mrhovišče nikakor ni tisto, kakršnih pa jih je večina, namreč, da ga zalagajo samo takrat, ko želijo tamkaj medveda v kratkem upleniti, ali pa le takrat, ko bo morda prišel nekdo kontrolirat, kako zalagajo mrhovišča. Žal pa je takih mrhovišč v Sloveniji največ! Če ocenjujemo mrhovišča po trenutnem stanju in si upamo trditi, da so primerno založena in vzdrževana, potem (si) lažemo, do bistva pa se obnašamo špekulantsko. Založeno ali primerno založeno mrhovišče tudi ni tisto, za katero v letnem poročilu navajamo v kg količino položene hrane in nekaj trupel, ampak tisto, za katero merimo količino položene hrane v tonah in desetinah pokrmljenih trupel poginule živine. Če želimo zagotoviti pravo vlogo mrhovišč za ohranitev populacije medvedov, prav tako eno samo tako mrhovišče v nekem lovišču ne pomeni dosti. **Da bi res naredili nekaj koristnega za medveda, moramo založenost mrhovišč obravnavati kompleksno v osrednjem medvedjem območju na po-**

Foto: L. Skvačič - Diana

sameznih orografskih enotah, ne pa po posameznih loviščih! Če jih navedem za Kočevsko-Belokranjski LGO, ki zajema približno polovico medvedje populacije v Sloveniji, so to Roško območje (39.700 ha), območje Velike gore s Stojno (58.200 ha) in območje Ribniške Male gore (6.200 ha), ki skupaj merijo 104.100 ha strnjenih gozdov, v katerih tudi želimo, da se medved zadržuje, da ne odhaja v poseljena območja. Če izhajamo iz normativa, naj bi bilo **eno vzdrževano mrhovišče na najmanj 6.000 ha sklenjene gozdne površine** (ta normativ je zapisan v vseh generacijah Gojitvenih smernic od leta 1986), bi za Kočevsko-Belokranjski LGO zadostovalo 17 mrhovišč. Za območje Kočevskega Roga, ki ga osebno dobro poznam, lahko trdim, da so bila spomladi 2003 vsa mrhovišča brez mrhovine (glej dokazno fotografijo). Take so dejanske razmere na terenu; pa ne samo letos!

Poskušajmo narediti izračun za celotno **osrednje medvedje območje v Sloveniji, ki meri 464.226 ha** (Simonič, 2000), po normativu 1 mrhovišče na 6000 ha. Če je res 90 »primerno založenih in vzdrževanih mrhovišč«, potem pride 1 mrhovišče na že 5.150 ha, torej celo več kot je normativ! Če bi bruto površino medvedjega območja zmanjšali samo na gozd, kot to določajo Smernice, bi bila številka še manjša. – Je to res? Kdor pozna primerno založeno mrhovišče, mi bo pritrdil, da je med deklariranimi številkami in dejanskim stanjem na terenu velika razlika. Papir pač prenese vse! **Zaradi tega, ker sami sebi in javnosti lažjejo, nastane tudi taka razlika med dejanskim številom medvedov in rezultati štetja – zato je tudi na terenu toliko škod in konfliktov z medvedi!** Za vse probleme pozna sedanja kmetijska politika samo eno zdravilo, to je velik odstrel in plačevanje odškodnin. Preventivno vlaganje v urejena in vzdrževana mrhovišča za

medvede je tem ljudem odveč in tuje, **ker pač vse to stane.** Tisti ki se s tem ukvarjajo, vedo, da **mrhovina stane, pa tudi mnogo ovir je na poti do urejenega in vzdrževanega mrhovišča.** Kaj nam pomaga lepo napisana *Strategija, zataknje se pri končno sprejetem Akcijskem načrtu, kjer je treba zagotoviti denar.* In tu je bistvo problema! Dosti je besed, malo je učinka. Za medveda naj bi bilo dovolj tisto, kar slučajno

ostane. Potrebna so dejanja; od lepih besed medvedje nimajo nič, je samo več problemov. Lahko celo kdo pomisli, da je pri vsem tem v ozadju zahrbtna strategija: dajmo medveda spraviti v razmere, da bi človeku povzročal čim več škode; ob tem imamo več utemeljenih razlogov za velik odstrel. S takim obnašanjem se samo sramotimo in si škodimo.

Ciril Štrumbelj
Kočevje

(Mnenje mladih o naši lovski organizaciji)

Tako poceni delovne sile država ne bo dobila nikjer!

Vlovške vrste sem stopil pred šestimi leti, lovski izpit pa sem opravil pred štirimi leti. Ob vstopu v LD Dobovec sem bil najmlajši član omenjene družine. Takrat je bila povprečna starost nekaj nad petdeset let. Zdaj nisem več najmlajši, kar pomeni, da se stanje le izboljšuje (vsaj pri nas), saj v LD prihajajo tudi novi mladi člani. Ker pa smo sedaj v težkem obdobju, glede na položaj lovstva v javnosti, finančne krize, obveznosti izobraževanja in službe, zmanjka časa za hobije, **če lovstvu sploh lahko rečem hobi, saj je povezan z obveznostmi in delovnimi nalogami.** Po mojem osebnem mnenju lovstvo ni hobi, ampak način življenja.

Kot največji problem lovstva bi poudaril neurejenost oziroma **zastarelost lovskega zakona.** Glede na to, da gremo v EU, bi morali tudi zakone na področju lovstva prilagoditi zakonodaji, kakršna velja v EU. Ob tem pa se mi porodi vprašanje, kaj to pomeni za nas, lovce?! Ali to pomeni, da se lov privatizira oziroma, povedano po domače, da lov postaja del domene

premožnejšega sloja, kot je že bilo včasih? Menim pa, da bi s tem stopili velik korak nazaj, kajti po vseh zakonih je divjad last države, lovske družine pa gospodarimo z njo po naprej določenih smernicah, ki jih pripravi Zavod za gozdove R Slovenije!!! Tudi tu je problem, da namreč načrte odstrela pripravlja oziroma potrjuje ZGS in ne LZS, kot jih je včasih. ZGS pripravi načrt odstrela, če pa ga lovska družina ne uresniči v celoti, svojo nalogo opravi inšpektor, ki družino kaznuje z visoko denarno kaznijo in zagovorom pred sodnikom za prekrške. Menim, da v tem primeru država denarja ne zbira na pravi način, kajti nihče se ne vpraša, zakaj družina ni uresničila načrta odstrela! Prav tako inšpektor kaznuje mlade lovce (ali družino), ki so storili napako, ker so odstrelili npr. divjad, če vse ni čisto po smernicah (npr. po starostni sestavi). Vse to me napeljuje na misel, da bodo v prihodnosti trofejno divjad streljali le premožnejši in lovski gostje, katerim v primeru napake ne bo težko plačati tudi predpisane kazni. Drugi pa bomo morda lahko

pomagali opravljati le načrte odstrela mulaste (netrofejne) divjadi. Če bo temu res tako, potem lahko kar pozabimo na »pravilo«, da smo lovci v družini versko, politično in statusno neopredeljeni in enaki. Lovca, ki stori napako, je vsekakor treba kaznovati, ne zdi pa se mi primeren način, da je kaznovan denarno, kajti nekateri smo še študentje, brez stalnih dohodkov, pa tudi za druge lovce je kazen previsoka!!! Postopek kaznovanja lovce samo odvrača od lova, kajti vsak, ki dela, se lahko tudi kdaj zmoti. Po mojem mnenju bi bila ustreznejša kazen prepoved lova na določeno divjad za določeno obdobje. Vsakega »pravega« lovca boli dejstvo, da se je zmotil, prepoved lova bi bila že zadostna kazen. V primeru pa, da bi nekdo napake stalno ponavljal, naj bi bil kaznovan tudi denarno ali celo izključen iz zelene bratovščine! Lovci na leto opravimo veliko prostovoljnih, neplačanih delovnih ur v lovišču: skrbimo za krmljenje, opravljamo lovsko-gojitveni odstrel in lovskočuvaljsko službo. **Vse to delamo brezplačno, prostovoljno, v zameno za pravico do lova!** Rešitev tega žgočega problema vidim v tem, da bi LZS pripravila osnutek zakona, ki bi bil v korist slovenskim lovcem, ne pa samo v korist države. **Lovci kot posamezniki namreč s svojimi prispevki, članarinami, financiramo delovanje LZS.** Če pa to ni mogoče in bodo zakon pripravili drugi nelovci, **bi predlagal bojkot oziroma nepotrditvev zakona.** Kot potrditev mojih domnev bi izpostavil zamenjavo orožnih listin. **Novi orožni list** je nefunkcionalen glede velikosti, občutljivosti za vremenske nevšečnosti ter navsezadnje tudi glede na rok veljavnosti. Vem, da je bilo o tem že veliko polemik, menim pa, da jih je bila večina upravičenih. Če bi dovolili ali želeli, da bi LZS tvornejše sodelovala pri oblikovanju novega orožnega lista, menim, se to ne bi zgodilo. Kajti, gledano **z državnega stališča, tako poceni**

delovne sile država ne bo dobila nikjer! Pod neurenjenost bi prištel tudi, da nimamo **enotne članske izkaznice**, imamo le zastarelo knjižico, ki nam v zdajšnji »plastični« dobi ne more biti ravno v ponos. Rešitev tega vidim v enotni izkaznici v velikosti osebne ali zdravstvene izkaznice, ki bi bila iz materiala, ki bi bil neobčutljiv za dež in znoj in bi vsebovala osebne podatke, podatke o članstvu, poleg teh pa tudi podatke iz orožnega lista. Ker moramo lovci po zakonu s seboj na lovu imeti člansko izkaznico pa tudi orožni list, bi bilo z eno samo, bolj funkcionalno izkaznico to bistveno lažje.

Kot druga velika težava slovenskega lovstva pa je, po mojem mnenju, **slaba javna podoba**. Da je le-ta takšna, smo v veliki meri **krivi lovci sami**, s tem pa ne mislim na celoto, ampak na posameznike, ki ne znajo in nočejo spoštovati Etičnega kodeksa slovenskih lovcev. Po mojem mnenju takšni primerki »lovcev« nimajo kaj iskati v slovenski lovski družini. Tako lahko občutimo na lastni koži, da je še kako resničen rek, da je težko priti na dober glas, na slabega pa lahko pridemo že z enim samim napačnim dejanjem ali besedo. K temu je pripomoglo tudi na novo registrirano Društvo za odpravo lova, o katerem ne bi izgubljal besed. Sprašujem se le, kakšni ljudje so lahko člani omenjenega društva, da se ne zavedajo, da je lov star toliko kot človeštvo, da se življenjski prostor divjadi krči ter da je v sedanjih razmerah odstrel nujen. Lahko pa bi člane omenjenega društva povabil h kmetu, ki mu divjad dela škodo. Verjetno bi bilo zanimivo prisluhniti, kako bi le-ti kmetu priporočali »zatakni zeleno vejico v puškino cev«! Menim, da javne podobe lovstva ne bo mogoče popraviti na hitro, kot bi lahko rešili prej omenjeni problem; tu nas čaka veliko trdega dela! Na začetku bi predlagal predvsem večjo družabnost, na primer s prireditvami v organizaciji posamez-

nih lovskih družin. Pri tem mislim predvsem na prireditve, kot so lovske veselice, strelske prireditve, pikniki, uprizoritve lovskih običajev, ki jih imamo zelo veliko in so za nelovce zanimivi, dokaj nepoznani, pa tudi sodelovanje na delovno-čistilnih akcijah. Menim, da bi se tako približali nelovcem, s tem pa bi dobili tudi boljšo javno podobo. Ob tem bi omenil še razna predavanja na temo divjadi in lovstva, za katera menim, da jih je premalo že za člane lovskih družin!

Za konec bi rad pozdravil in pohvalil natečaj glasila Lovec, in izrazil željo po še številnejših takšnih akcijah, ki vključujejo predvsem mla-

de člane. Tudi mi imamo namreč svoja mnenja, čeprav nam v veliki meri še manjka izkušenj in opazanj, ki jih imajo naši starejši člani. Manjka poštene in javne pobude, da se oglasimo. Verjetno bomo to dobili z leti in ob aktivnem sodelovanju pri aktivnostih LD ter navsezadnje LZS. Zato bi tudi sam v lovske vrste povabil vse, ki jih zanima gojitev in gospodarjenje z divjadjo, lovska kinologija, tovariško stanovsko druženje. Spoznali smo namreč že, da je v veliki meri pomembno druženje, ne pa samo lov v ožjem pomenu besede. Ponosen sem, da sem lovec!!!

Tomaž Trotovshek

Mlajše člane tako vključite v delo organov

Veseli me, da sta se LZS in Uredniški odbor Lovca začela spraševati o naslednikih, ki naj bi še naprej uspešno in vzorno vodili našo lovsko organizacijo. Vendar glede naše prihodnosti žal ne vidim nič lepe in načrtane poti, saj nam starejša generacija tega ne omogoča. Zakaj?

Kot zaposleni računovodja sem k sreči ali nesreči le prebil led in so me v LD izvolili za blagajnika; delo opravljam že šest let. Zato sem bil tudi izvoljen v UO LD in tam lahko s kakšno »ne umestno« pripombo le vplivam na življenje in rast mladih lovcev v družini.

Sedanji položaj lovstva v družbi ni prav nič rožnat, zato je treba zadevo reševati pametno, razumno in vsekakor sodobneje, kot to počno sedanji funkcionarji. Manjka nam razvoja v računalništvu, zanemarjamo našo kulturno dediščino, manjka nam pobudnikov v politiki in medijih, ki bi širši javnosti pokazali pravo in stvarno podobo

slovenskega lovstva, ne pa, da smo samo morilci divjadi ali celo navadni pijančki, ki se nenehno naslanjajo v gostilnah. Glede na tako podobo nimamo nobenih možnosti pridobiti novega člana. Kako bo mlada oseba, polna energije in želje po lovu, vključena v organizacijo, kjer se že na prvem posvetu na smrt prepirajo. Vsi ga zaničujejo, se mu posmehujejo, kot da bi bili vsi sami inženirji in doktorji lovstva. Vsaka njegova beseda je vredna le prezira in nobenega spoštovanja. Kakšni računalniki, internet, športno-kulturne prireditve, druženja s širšo javnostjo, skupni pikniki z okoliškimi lastniki zemlje ... Ne, to so same **neumnosti!** Starejši lovci pozabljajo, da je lovska družina društvo, ki naj bi opravljal mnogo več funkcij, kot le odstrel divjadi in jo potem poplaskali v prvi gostilni. Mi smo društvo, ki je namenjeno druženju in spoznavanju med seboj ter ohranjanju naše dolgoletne kulture, ki bo umrla v srcih naših

starejših članov zaradi nezaupanja in nevoščljivosti do nas. Normalno, da ima mlad član veliko več energije in volje do lova, kar je opazno tudi pri uspešni uplenitvi divjadi. Vendar se takoj najdejo »pametni« lovci, ki ga lovijo na vsaki prvi najmanjši napaki, da bi mu lovski blagor priskutili in preprečili – neumnost!

Vse gre v lovsko blagajno, česar naši lovci ne vedo in ne spoštujejo.

Pri pridobitvi mladih bi **takoj ukinil vrtooglave pristopnine** in jih takoj vključil v organe lovske organizacije, da bi spoznali delo v lovski družini. Tako bi jim lovci malo bolj zaupali in bi jim morali tudi malo bolj prisluhniti pri njihovih novih in sodobnejših idejah.

Tudi LZS dela velike napake. Ozrite se! **Koliko okoli vas je sodelavcev in funkcionarjev, mlajših od trideset let?** Najbrž ne veliko! Sam delujem tudi v finančni komisiji LZS Zasavje kot daleč najmlajši, okoli mene pa so sami »preizkušeni« lovci, ki nočejo zlahka prevzeti mnenj mlajših naslednikov.

Kako naj mladi prevzamejo lovsko organizacijo, če pa se na upravnih odborih zveze in drugih sestankih višjega razreda že trideset let pojavljajo eni in isti obrazi!? Res ne vidim izhoda. Vsak mlad lovec noče in ne bo prevzel takšne naloge, kot je vodenje lovske organizacije, ki bo ves zelen na področju delovanja le-te. Za to boste krivi vi, sedanji funkcionarji, saj vam pogled ne seže dovolj globoko v korenine organizacije, ki izhaja iz posameznih lovskih družin. V njih se že začenjajo osnovna razhajanja med člani, kar pomeni krhkost lovske organizacije v Sloveniji.

Kot mlad lovec nisem opisal težav posameznika, pač pa skupne težave vseh nas, ki nas bodo doletele, če nam ne boste Vi, naš edini up, pravočasno pokazali prave poti in nas na njej spoštovali in podpirali.

Mlad lovec iz LD Radeče

Lovski informacijski sistem (LIS)

*Začetki priprave lovskega informacijskega sistema (v nadaljevanju LIS) segajo v leto 1996, ko je **Mitja Podgoršek** v clipperju izdelal program LOV. Od takrat pa do danes so ga v nekaterih društvih in zvezah že vzeli za svojega, nekateri pa še vedno ne.*

Program LOV izhaja iz znanega pristopa »gradnje od spodaj navzgor«, ki je tako značilna za razvoj sistemov obdelave podatkov. Usmerjen je predvsem v delno učinkovitost (npr. posamezne lovske družine), ne pa v povečanje skupne učinkovitosti in uspešnosti organizacije. Seveda pa je treba upoštevati čas, v katerem je bil program izdelan – pri razvoju informacijske tehnologije ima čas najpomembnejšo vlogo. V osnovi je program namenjen vodenju evidenc v lovskih družinah in območnih zvezah. Program vsebinsko pokriva področja kadrovske evidence, evidence izločanja (odstrela ali odvzema) divjadi iz lovišča, gospodarjenja z divjadjo v lovišču ... Kot vsak program ima tudi ta prednosti in slabosti. Prednosti so v tem, da je olajšal delo tistim LD, ki so ga uporabljale, med slabostmi pa naj omenim, da je izdelan v programskem okolju Clipper, ki v novih programskih okoljih (Windows XP) izgublja podporo, ter da je bilo treba v primeru posodobitev izdelati nov program in ga posredovati vsem uporabnikom.

Ker glede tega ni bilo enotne politike izdelane že v lovski organizaciji, so ga lovske družine uporabljale ali pa ne. Tudi če so ga uporabljale, pa svojih podatkov niso prenašale na višjo stopnjo – območno lovsko zvezo. Tako je odpadla tudi uporabnost na ravni višjih organizacijskih lovskih enot oz. program kot orodje ni racionaliziral poslovanja znotraj naše lovske organizacije.

Skratka, dosedanje zbiranje podatkov in njihova obdelava so bili prepuščeni zgolj delni (parcialni) uporabi v LD in ne kot nujno potreben, celovit, povezan in sistematičen način zbiranja ter obdelave podatkov. Bodo pa ti podatki prihranili delo tistim, ki so ga uporabljali za razliko od drugih, ki jih bodo morali še na novo, ročno vnesti.

V začetku letošnjega leta so bila pripravljena izhodišča za izdelavo LIS, ki so bila predstavljena nekoliko prilagojena in tudi **sprejeta na Izvršnem in Upravnem odboru Lovske zveze Slovenije**. Nadalje so bila predstavljena tudi **predsednikom območnih lovskih zvez v Kungoti**. Pri Izvršnem odboru je bila imenovana komisija za izgradnjo LIS v sestavi Branko Zlobko, Jelko Vončina ter Darko But, ki mora pripraviti izhodišča in vsebino posameznih modulov.

V osnovi so bila sprejeta naslednja izhodišča:

1. V LIS mora biti zajeta celotna dejavnost lovske organizacije. Osnovno

vodilo so letni načrti gospodarjenja z divjadjo.

2. LIS mora biti izdelan na tehnologiji, ki mu zagotavlja »dolgo življenjsko dobo«.

3. LIS ne sme povzročati bistveno večjih finančnih stroškov poslovanja, kot jih že imajo lovske družine in območne lovske zveze.

4. LIS ne sme povzročati bistveno večjih obremenitev vodstev znotraj lovske organizacije, kot jih imajo sedaj.

5. Vneseni podatki se morajo procesirati v skoraj realnem času in zajeti vse nivoje lovske organizacije.

6. LIS mora imeti na ekranu možnost izpisa aktualnih obvestil uporabnikom programa, ki jih pošiljajo bodisi LZS ali OLZ.

7. Podatke v LIS bodo vnašali pooblaščenici lovske družine in zveze, vsaka skladno svojimi pristojnostmi.

8. Vneseni podatki se morajo arhivirati vsak dan.

9. LIS mora imeti, poleg vnesnega dela, tudi vnaprej pripravljene izpise.

Tem pogojem zadostuje spletna aplikacija. Prednosti gradnje spletnega LIS so v tem, da:

- samo en pooblaščen član lovske družine vnaša podatke v aplikacijo, ki jih takoj po vnosu že zajame pri izdelavi seznamov, zbirnikov, analiz ..., in to na vseh treh nivojih lovske organizacije. Sedaj to opravljajo na vsakem nivoju posamezno (3 nivoji – naj-

manj 3 osebe) ob neupoštevanju porabljenega časa zbiranja podatkov in njihovi resničnosti;

- ima lahko lovska družina, območna lovska zveza in Lovska zveza Slovenije ob vsakem trenutku, 24 ur na dan – neodvisno od lokacije, predznanja ter strojne in programske opreme računalnika – omogočen vpogled v podatke oz. lahko z metodo povpraševanja po vnaprej pripravljenih izpisih pridobi tudi vedno najnovejše podatke (npr. odstrela in izgub divjadi, v trenutnem ali določenem časovnem okvirju, ne glede na nivo (lovska družina, območna LZ ali LZS), v določenem LGO, po določeni vrsti ali starostni/spolni sestavi divjadi, po vrstah izgub, določenih lovskih škodah, lovskih psih, odstotku realizacije letnega načrta gospodarjenja z divjadjo ipd.);
- da je treba sredstva nameniti za eno licenco (izgradnjo LIS);
- da je preprosto vzdrževanje in dograjevanje aplikacije, saj je samo na enem mestu;
- da je preprosto arhiviranje podatkov, saj je le ena banka podatkov na enem spletnem strežniku;
- strojna oprema obsega osebni računalnik, ki ima dostop do interneta. Monitor mora podpirati resolucijo 1024 × 786 točk – monitor velikosti 17";
- da ni potrebna posebna licenčna programska oprema, razen osnovnega

operacijskega sistema Windows, ki pa je že tako naložen na nove računalnike. Sestavni del Windowsov je brskalnik, ki podpira delo z .Net tehnologijo (npr.: Internet Explorer 5.5 ali višja različica).

Slabosti izgradnje spletnega LIS so v tem, da:

- povzroča neposredni finančni strošek pooblaščenim osebam za vnos podatkov, ki ga predstavljajo porabljeni telefonski impulzi za vzpostavitev internetne povezave;
- da je treba aplikacijo dobro zavarovati pred vdorom hekerjev in virusov.

Kot sem že omenil, je bila sprejeta odločitev, da podatke vnaša lovska družina – sistem glede vnosa podatkov v LIS

1. nivo – lovska družina (LD)
2. nivo – območna lovska zveza (OLZ)
3. nivo – Lovska zveza Slovenije (LZS)

Poleg navedenih se pojavljajo tudi potencialni zunanji uporabniki programa – OE Zavoda za gozdove, Lovsko-kinološko društvo itn.

Vsak uporabnik sistema lahko **pregleduje le svoje podatke** in njemu podrejenih organizacij.

Primer:

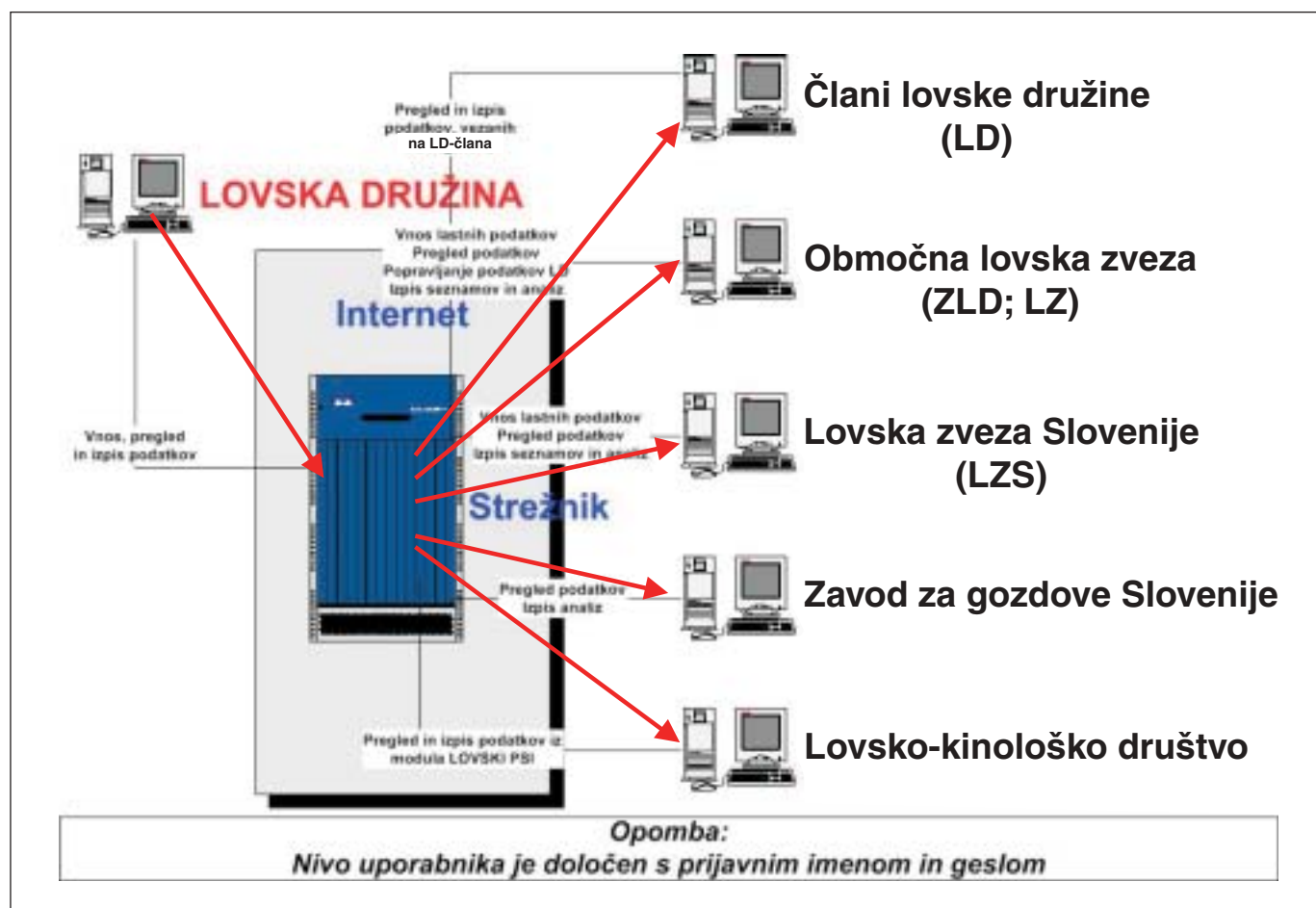
LD lahko pregleduje le svoje podatke (stanje članstva, izločitev divjadi iz lovišča (odstrel), inventar, dokumenti, ki so bili vpisani v društvu, ...). **OLZ** lahko pregleduje svoje podatke in podatke vseh LD, ki spadajo v to območno zvezo. **LZS** lahko pregleduje vse podatke.

Podobno morajo biti pravice pregledovanja in vnašanja podatkov rešene tudi na drugih področjih evidenc in podatkov, ki jih pokriva LIS.

Vsebinska LIS je povzeta po predpisih in dokumentih, ki opredeljujejo dejavnost LD kot temeljne celice lovske organizacije. LIS tako obsega vnašanje, obdelavo, shranjevanje, posredovanje in uporabo podatkov. **Osnovno izhodišče LIS mora biti v letnih načrtih gospodarjenja z divjadjo.** Struktura letnega načrta gospodarjenja z divjadjo vam je znana in je naslednja:

1. Varstvo in gojitev divjadi

- 1.1. Ukrepi za varovanje habitatov redkih in ogroženih živalskih vrst
- 1.2. Biomeiorativni ukrepi
- 1.3. Biotehnični ukrepi

mora biti enak sistemu označevanja uplenjene divjadi z etiketo. Osebo imam sicer pomisleke glede tega, saj menim, da bi morali podatke vnašati zaposleni na območni lovski zvezi. Seveda pa ta trditev in utemeljevanje presega okvire LIS, saj posegata v reorganizacijo poslovanja ne samo strokovne službe, ampak celotne lovske organizacije.

Je pa že načelno rešena problematika glede pravic vnašanja in pregledovanja podatkov, saj je pri LIS enotna aplikacija. Le-ta je opredeljena skladno naši nivojski organiziranosti, in sicer:

Vnašajo se lahko le podatki, za katere je posamezen nivo pooblaščen.

Primer:

Na prvem nivoju se vnašajo vsi osnovni podatki o članih lovske družine, vsi drugi nivoji nimajo te pravice. Drugi nivoji lahko obstoječemu članu le dodajajo podatke, za katere so pooblaščen.

Primer odlikovanj:

- LD do društvenega priznanja
- OLZ za priznanje območne zveze
- LZS za vsa priznanja, višja od znaka za lovske zasluge

- 1.4. Ukrepi za preprečevanje škod na divjadi in zaradi nje
 - 1.5. Lovskotehnični objekti
 - 1.6. Dodajanje divjadi
 - 1.7. Površine, kjer se ne lovi oz. se lovi pod določenimi pogoji
 2. Škode od divjadi na kmetijskih kulturah in domačih živalih
 3. Realizacija izločitev (odstrela) divjadi iz lovišča
 4. Preglednica GL – Pregled načrtovanih in realiziranih prihodkov in odhodkov iz gospodarjenja z loviščem
- Če govorimo o LIS kot sistemu, po-

Opis lovskega informacijskega sistema

tem pomenijo vse navedene točke pod-sisteme, ki **služijo v podporo omenjenemu oz. lažjemu in preglednejšemu delu lovskih družin**. Ob tem pa ima največjo korist lovska organizacija kot takšna, saj bo mogoč – glede na nivo obdelave podatkov – takojšen vpogled v trenutno realizacijo sprejetih letnih načrtov gospodarjenja z divjadjo. Prav tako moramo izdelati še dodatne pod-sisteme, ki bi bili – poleg splošnih šifrantov – naslednji:

- evidenca, usposobljenost, odlikovanja in funkcije članov (članstva in častnega članstva)
- evidenca LD in OLZ
- evidenca tujih in domačih lovskih gostov
- evidenca lovsko-tehničnih objektov in naprav
- evidenca škod od divjadi in na njej

- evidenca preventivne zaščite kultur pred škodo od divjadi
- evidenca lovskih psov po pasmah in njihove lovske uporabnosti (predpisane preizkušnje)
- poročila s posameznih strelskih tekmovanj
- itn. ...

Za dokončno opredelitev podatkov, ki naj bi jih vodili v posameznih pod-sistemih, se je treba posvetovati s člani posameznih komisij na ravni LZS in OLZ, še posebno z Organizacijsko-pravno komisijo in s Komisijama za malo in veliko divjad. V največjo pomoč pa bodo posvetovanja s strokovnimi tajniki območnih lovskih zvez.

Samo vnosni del (brez izpisov in analiz) je namreč le polovično delo. Tako predvidevamo tudi najnujnejše izpise, in sicer:

- o članstvu
- o realizaciji letnega načrta gospodarjenja z divjadjo (glede »gospodarskega« načrta)
- o realizaciji trenutne izločitve (odvzema) divjadi iz lovišča (glede »načrta odvzema«)
- o pregledu načrtovanih in realiziranih prihodkov in odhodkov iz gospodarjenja z loviščem
- ekonomsko in finančno poročilo za društveno dejavnost za minulo leto
- itn. ...

Prikazovanje podatkov iz gojitvene dejavnosti lovske organizacije se določi v obliki vnaprej pripravljenih seznamov, poročil oz. analiz, in sicer v opciji kot *trenutno, letno oz. v poljubnem časovnem obdobju*.

In ne nazadnje se lahko kdo vpraša, ali je treba sporočati podatke. Naj vas potolažim s tem, da so viri podatkov in obveznosti, povezane z njihovim sporočanjem ter uporabo, določeni z zakonom in podzakonskimi predpisi oz. internimi akti lovskih organizacij. Tako kot sedanje evidenčne knjige odstrela ali matične knjige članstva imajo vneseni podatki trajno vrednost in jih bo mogoče urediti v trajne zbirke podatkov.

Na koncu prispevka še vodstvom lovskih družin in zvez v razmislek. Nesporno dejstvo je, da zaradi navedenih argumentov potrebujemo LIS, ki se bo gradil v obliki spletne aplikacije. Še več. Cilj za letošnje je dograditev in postavitve dveh pod-sistemov aplikacije – *evidenca lovskih družin* in *evidenca članstva*. **Torej, nesporno potrebujete računalnik z dostopom do interneta.** Ali boste računalnik kupili (če ga še nimate) in to rešili v vašem lovskem domu ali pa boste to prepustili (plačilo stroškov telefonskih impulzov) pooblaščenim osebam, da bo vnašala podatke doma, je vaša odločitev. **Od vas do konca oktobra letos pričakujemo samo podatek o odgovorni osebi ter elektronski naslov vaše lovske družine – zveze.** Želimo namreč vzpostaviti poslovanje med lovske organizacijami prek **elektronske pošte**, kar naj bi tudi po svoje prispevalo k racionalizaciji poslovanja. Seveda pa bo za delo z LIS izdelano **navodilo, ki ga bodo vaše odgovorne osebe prejele na usposabljanju.**

Zaprosilo za navedene podatke boste prejeli prek območnih lovskih zvez (OLZ).

V nadaljevanju bom, po dogovoru z uredništvom Lovca, v rubriki Lovska organizacija predstavil še več prispevkov za posamezne pod-sisteme, kot so zamišljeni, predstavil pa bom tudi dileme, ki jih bo treba razrešiti. Vprašanja mi lahko pošljete tudi na moj e-naslov naslov: darko-but@volja.net.

Darko But

Dinamika gradnje LIS (leto 2003)

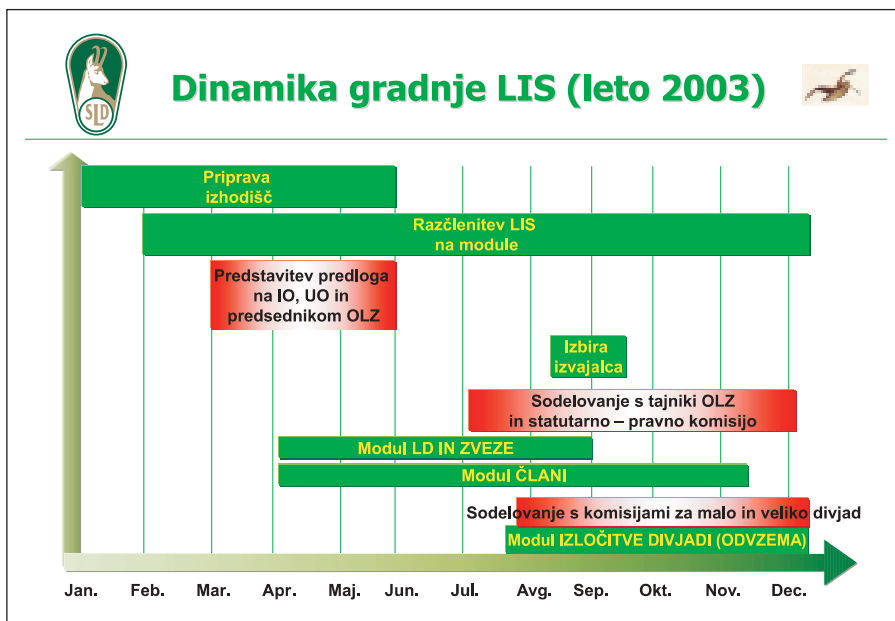

Foto: M. Rovšček - Drona

Gobe v prehrani srnjadi

Prehrana prostoživečih živali je elementarna sestavina ekologije divjadi; poznavanje prehranskih značilnosti (npr. količine, vrstne sestave, hranilne vrednosti in kemične sestave zaužite hrane) je pogoj za izbor ustreznih strategij upravljanja z živalskimi populacijami. Žal so v Sloveniji sistematične raziskave prehrane prostoživečih prežvekovalcev zgolj izjema (npr. ADAMIČ, 1990). V nasprotju s tem pa so bile v zadnjih desetletjih v evropskem prostoru opravljene številne raziskave prehrane srnjadi (zbrano v DUNCAN s sod., 1998, KRŽE, 2000), ki so pokazale, da je srnjad t. i. visoko specializirani rastlinojedi izbiralec – v njeni prehrani prevladujejo lahko prebavljive in s hranilnimi snovmi bogate rastlinske vrste (HOFMANN, 1989). Med slednje sodijo tudi gobe (trosnjaki višjih gliv), ki imajo v prehrani srnjadi poseben dietetičen in toksikološki pomen – so pomemben koncentriran vir beljakovin in fosforja; v primerjavi z olesenelimi deli rastlin so lahko prebavljive; povečujejo prebavljivost druge, hkrati zaužite hrane (ADAMIČ, 1990); so izredno pomemben vir vnosa strupenih snovi (npr. težkih kovin in radionuklidov) v organizem srnjadi (zbrano v POKORNY/RIBARIČ–LASNIK, 2002).

Kaj vemo o prehrani srnjadi z gobami

KRŽE (2000) trdi, da gobe za srnjad prehransko niso pomembne. Vendar so nekateri raziskovalci (npr. ADAMIČ, 1990, STRANDBERG/KNUDSEN, 1994, TIXIER/DUNCAN, 1996) ugotovili, da so v poznem poletju in zgodnji jeseni v prehrani srnjadi gobe pogosto zastopane. ADAMIČ (1990) je npr. njihove ostanke našel v 30 % jesenskih vzorcev vampov srnja-

di ($n = 345$); upošteva razlike med lovišči je njihov volumski delež znašal od 1,1 do 7,9 % vsebine vampov (upoštevati je treba lažjo prebavljivost gob v primerjavi z olesenelimi deli rastlin). Pogostnost prehranjevanja srnjadi z gobami potrjujejo rezultati mikroskopske določitve spor (trosov) gliv v iztrebkih srnjadi. Na Danskem sta STRANDBERG in KNUDSEN (1994) spore vsaj ene vrste našli v 79 % pregledanih kupčkih iztrebkov, medtem ko smo v Šaleški dolini spore našli v 85 % izmed

27 pregledanih kupčkov iztrebkov, nabranih v obdobju avgust – november 2001 (POKORNY s sod., 2003).

V isti raziskavi smo (s sočasnimi meritvami vsebnosti težkih kovin v iztrebkih srnjadi) ugotovili izrazit vpliv prehranjevanja z gobami na vnos živega srebra in svinca v organizem srnjadi; vsebnosti obeh elementov so v notranjih organih zelo odvisne od letnega časa, z izrazitim viškom v poznem poletju in zgodnji jeseni (POKORNY s sod., 2001;

rezultate vsebnosti težkih kovin v iztrebkih in tkivih srnjadi bomo pripravili za objavo v eni izmed prihodnjih števil *Lovca*. Da prehranjevanje z gobami izrazito vpliva na vnos težkih kovin v organizem srnjadi, so raziskovalci ugotovili tudi v Avstriji (TATARUCH, 1991) in Italiji (GUFLER s sod., 1997). Še bolj kot v primeru težkih kovin je toksikološki vidik prehranjevanja z gobami pomemben v primeru radionuklidov – vsebnosti cezija v mesu srnjadi so v času rasti gob v severni in srednji Evropi (Švedska, Danska, Nemčija, Avstrija) za cel velikostni razred višje kot v drugih letnih časih (KARLEN/JOHANSON, 1991, STRANDBERG/KNUDSEN, 1994, TATARUCH, 1996, KIEFER s sod., 1996, AVILA s sod., 1999).

Navedene raziskave kažejo na pomembno zastopanost gob v prehrani srnjadi in na njihov toksikološki pomen (prenos strupenih snovi po prehranjevalni verigi); vendar zelo malo vemo o vrstni sestavi zaužitih gob. KRŽE (2000) navaja, da se srnjad rada prehranjuje z navadnimi lisičkami, smrčki, golobčami in kukmaki. ARZENŠEK s sod. (2002) trdi, da je prehranjevanje srnjadi s podzemnimi košutnicami (*Elaphomyces* sp.) pogoj za razširjanje njihovih trosov. Iz lastnih opazovanj pa vemo, da srnjad občasno zaužije orjaške dežnike in prave štorovke. Sistematične raziskave, ki temeljijo na laboratorijski določitvi vrst gob, so zelo redke. ADAMIČ (1990) je s pregledom vsebine vampov ugotovil, da srnjad občasno zaužije nekatere lignikolne vrste – dlakavo slojevko (*Stereum hirsutum*), brezovo lenzovko (*Lenzites betulina*), zimskega luknjičarja (*Polyporus brumalis*) in vrsto ploskocevke (*Trametes radiciperda*). Na Danskem sta STRANDBERG in KNUDSEN (1994) z mikroskopsko določitvijo spor v iztrebkih srnjadi kot najpogostejše vrste ugotovila sivolistno žveplenjačo (*Hypholoma capnoides*), kostanjevko (*Xerocomus badius*) in druge vrste polstenk (*Xerocomus* sp.).

Da bi vsaj delno zapolnili vrzel v poznavanju prehrane srnjadi z različnimi vrstami gob in tako prispevali k poznavanju prehrane srnjadi ter k poznavanju prenosa težkih kovin vzdolž prehranjevalne verige, smo v letu 2001 začeli določati spore gob v iztrebkih srnjadi, nabranih v lovišču LD Oljka, Šmartno ob Paki. Raziskava poteka v sklopu projekta **Srnjad kot bioindikator onesnaženosti okolja**, ki ga finančno podpira Termoelektrarna Šoštanj, za kar smo njenemu vodstvu iskreno hvaležni. Za vso pomoč pri iskanju, nabiranju in pripravi vzorcev se zahvaljujemo **Meti Zaluberšek**, sodelavki z Inštituta za ekološke raziskave ERICO, Velenje.

Spoznavanje prehrane srnjadi

Prehrano prostoživečih živali lahko spoznavamo z uporabo različnih metod, od katerih ima vsaka svoje prednosti in slabosti. Izbor najustrežnejše izmed navedenih metod je odvisen od raziskovalnih ciljev in zahtevane natančnosti rezultatov (ADAMIČ, 1990):

- opazovanje prostoživečih živali pri prehranjevanju v naravi;
- opazovanje udomačenih osebkov pri prehranjevanju v naravnem okolju;
- opazovanje živali v ujetništvu z zagotavljanjem načrtovane sestave obrokov;
- rekonstrukcija prehranskih aktivnosti in izbora hrane s sledenjem v snegu;
- inventarizacija in kvantifikacija prehranskega izbora s popisom objedenih rastlinskih vrst;
- analiza vzorcev vsebine vampov odstreljenih, poginulih in povoženih živali;
- analiza ostankov zaužitih vrst v iztrebkih.

Prvih pet metod temelji na opazovanju živali in zanje niso potrebne dodatne laboratorijske analize. Vendar je zaradi skritega načina življenja in številnih prehranjevalnih ciklov določitev prehrane srnjadi zgolj z opazovanjem v naravi praktično nemogoča; opazovanje udomačenih in v ujetništvu živečih živali pa ne odraža dejanske prehrane v naravi. Tudi popisi objedenosti rastlinskih vrst so za določitev prehrane srnjadi manj uporabni, saj zgolj iz opažene poškodovanosti rastlin ne vemo, katera živalska vrsta je poškodbo povzročila (tako npr. v primeru gob za obžrtost praviloma krivimo polže, čeprav so pogosto vzrok rastlinojedi parkljarji). Ker metode, ki temeljijo na terenskem opazovanju in popisih, ne zagotavljajo količinskih podatkov (npr. relativna pogostnost določene vrste), se ponavadi za določitev prehrane rastlinojedih parkljarjev uporabljajo laboratorijske analize vsebine vampov. Vendar je tako ugotovljena vrstna sestava zaužite hrane obremenjena z določeno napako, ki je posledica različne prebavljivosti zaužitih rastlinskih vrst. Dodatna slabost metode je povezana z dosegljivostjo vzorca – analize lahko opravljamo le na mrtvih živalih, kar omejuje dosegljivost vzorcev skozi vse letne čase (praviloma so dostopni le v času lovne dobe) oziroma povzroča nekatere etične zadržke (v primeru, da vzorci niso zbrani v sklopu rednega odstrela divjadi).

Zaradi omenjenih pomanjkljivosti drugih metod smo zastopanost gob v prehrani srnjadi določili z mikroskop-

skim pregledom iztrebkov srnjadi. V splošnem je prednost te metode zelo preprosto vzorčenje (v določenem habitatu je zgolj treba najti sveže iztrebke), ki ga lahko na etično sprejemljiv in organizacijsko nezahteven način opravljamo vse leto. Določitev ostankov rastlinskih vrst v iztrebkih srnjadi zelo dobro odraža sestavo zaužite hrane (HOLIŠOVA s sod., 1986), čeprav je na splošno (zaradi majhnosti neprebavljenih rastlinskih ostankov v iztrebkih in vrstno različne prebavljivosti) zanesljivost teh analiz nekoliko manjša, kot velja za analize vsebine vampov.

Poleg sorazmerno preprostega vzorčenja je za določitev vrstne sestave gob v prehrani srnjadi izbor metode mikroskopskega pregleda iztrebkov tudi vsebinsko najprimernejši – glive se namreč razmnožujejo z mikroskopsko majhnimi trosi (sporami), ki niso prebavljivi in se v prebavnem traktu živali ne poškodujejo, zato jih v iztrebkih lahko dokaj preprosto prepoznamo. Za vsak rod in vrsto gliv so značilne vrstno specifične spore, ki se med sabo razlikujejo po obliki, velikosti, obarvanju in različnih izrastkih. Kot take so spore najpomembnejši (v številnih primerih edini zanesljiv) razlikovalni znak med vrstami gliv. Določitev spor v iztrebkih ima zato bistveno večjo spoznavno vrednost, kot bi jo imel, npr., poskus določitve neprebavljenih ostankov gob v vzorcih vsebine vampov srnjadi.

Območje raziskave

Prisotnost trosov gliv v iztrebkih srnjadi smo ugotavljali v dveh revirjih (Veliki vrh in Slatine) lovišča **LD Oljka**, Šmartno ob Paki. Lovišče modelne LD leži na prehodu med Šaleško in Savinjsko dolino v predalpski ekološki regiji (KUTNAR s sod., 2002); zanjo je značilno zmerno celinsko podnebje. Raziskovalno območje Veliki vrh je značilna gozdnata krajina, ki se razprostira na približno 300 ha velikem hribu (nadmorska višina 520 do 620 m), 3 km južno od Termoelektrarne Šoštanj. Raziskovalno območje Slatine je dobrih 200 ha velika gričevnata zaplata gozda (nadmorska višina 350 do 400 m), ki leži znotraj kmetijske krajine s prevladujočimi monokulturami koruze in hmeljišči.

V obeh območjih prevladujejo magmatske kamnine smrekovške plasti – andenzitni tuf, tufit, vulkanska breča, sljudnat in peščen lapor. Med talnimi tipi so najpogostejša kisljaka rjava tla na eruptivnih silikatnih kamninah (Veliki vrh) in različni gleji ter pseudogleji (Slatine). V obeh območjih je prevladujoča gozdna združba kisloljubni gozd

Preglednica 1: Pogostnost (% vzorcev, v katerih smo našli spore) višjih gliv v iztrebkih srnjadi, nabranih v obdobju avgust – november 2001 v LD Oljka.

ROD / VRSTA	LATINSKO IME	Relativna pogostnost
Določeno do rodu		
Prašnice + plešivke	<i>Lycoperdon sp. + Calvatia sp.</i>	58 %
Žveplenjače	<i>Hypholoma sp.</i>	50 %
Golobice	<i>Russula sp.</i>	33 %
Polstenke	<i>Xerocomus sp.</i>	14 %
Rdečelistke	<i>Enteloma sp.</i>	11 %
Koprenke	<i>Cortinarius sp.</i>	8 %
Kukmaki	<i>Agaricus sp.</i>	8 %
Razcepljenke	<i>Inocybe sp.</i>	6 %
Ščitovke	<i>Pluteus sp.</i>	3 %
Lupljivke	<i>Suillus sp.</i>	3 %
Določeno do vrste		
Zrnata košutnica	<i>Elaphomyces granulatus</i>	28 %
Prava tintnica	<i>Coprinus atramentarius</i>	25 %
Velika tintnica	<i>Coprinus comatus</i>	14 %
Bisernica	<i>Amanita rubescens</i>	11 %
Orjaški dežnik	<i>Macrolepiota procera</i>	3 %
Jesenski goban	<i>Boletus edulis</i>	3 %

hrastov, bukve in bekice (*Quercus-Luzulo-Fagetum*); s pomembnejšim deležem so zastopani še predalpski submontanski bukovi gozdovi (*Fagetum submontanum praealpinum*) in kisloljubni gozdovi rdečega bora z borovnico (*Myrtillo-Pinetum austroalpinum*). Zlasti območje Velikega vrha je znano po svoji pestrosti in številčnosti gob; v avgustu 2002 smo, npr., v njem našli in določili več kot 180 različnih vrst višjih gliv (zbrano v POKORNY/AL SAYEGH-PETKOVŠEK, 2003).

Vzorčenje in analize iztrebkov srnjadi

V obeh območjih smo iztrebke srnjadi praviloma iskali dvakrat na mesec vse leto 2001, in sicer tako v gozdu kot na bližnjih travnikih. V posamezen vzorec smo skušali zbrati vse bobice (bobke), ki so nedvoumno pripadale istemu kupčku iztrebkov (merila: medsebojna oddaljenost, oblika, velikost in barva bobice); zbirali smo le sveže (še svetleče in neposušene) iztrebke. V laboratoriju smo vzorce posušili (dva dni v sušilniku pri temperaturi 28 °C), jih zmleli z visokofrekvenčnim mlinčkom in presegali skozi 1-mm sito.

V obdobju intenzivne rasti gob (avgust – november 2001) smo v obeh območjih skupaj zbrali 36 vzorcev iztrebkov srnjadi. Vsak vzorec smo razdelili na 3 podvorce (po 3 mg), ki smo jih v celoti pregledali s svetlobnim mikroskopom s tisočkratno povečavo. Trose smo razvrstili s pomočjo ključev za določitev spor gliv (MOSER, 1978, NILSSON, 1983) in lastnih preparatov spor, ki smo jih izolirali iz znanih vrst

gob. Taksonomsko določitev smo opravili vsaj do stopnje rodu; če je bilo mogoče, smo določili tudi vrsto. Poleg taksonomske določitve (kakovostna analiza) smo opravili tudi količinsko analizo pogostnosti spor. Slednja je pomembna predvsem za iskanje povezave med pogostnostjo spor in vsebnostjo težkih kovin v iztrebkih, zato je v tem prispevku podrobneje ne predstavljam.

Zastopanost gob v prehrani srnjadi v lovišču LD Oljka

Ne glede na vrsto smo spore višjih gliv našli v 32 izmed 36 pregledanih vzorcev iztrebkov srnjadi (89 %), nabranih v obdobju avgust – november 2001. Glede na številčnost so bile spore pogoste ali zelo pogoste v 42 % pregledanih vzorcev – **srnjad se torej v poznem poletju in zgodnji jeseni zelo rada prehranjuje z gobami**. V vzorcih iztrebkov smo najpogostejše našli spore prašnic in plešivk (rodova sta bila zastopana v 58 % vzorcev); v prehrani srnjadi so pogosto zastopane tudi žveplenjače (50 %), golobice (33 %) in zrnata košutnica (28 %). Pregled vseh rodov in vrst gob, katerih spore smo našli v iztrebkih srnjadi, je v **preglednici 1**.

Skupaj smo v letu 2001 v iztrebkih srnjadi določili 16 različnih rodov in 6 vrst gob (fotografije v **preglednici 2**). Razen prašnic smo kot najpogostejše ugotovili rodove, ki so bili v evropskem prostoru v prehrani srnjadi že določeni (žveplenjače, golobice, košutnice in polstenke). Ujemanje potrjuje zanesljivost rezultatov, pridobljenih z mikroskop-

skim pregledom iztrebkov. Glede prenosa strupenih snovi v sistemu gobe - srnjad je pomembno, da so v njeni prehrani zastopane tudi nekatere vrste, ki v raziskovalnem območju vsebujejo zelo visoke vsebnosti težkih kovin; npr. prašnice in plešivke (svinec, arzen); kukmaki (kadmij, arzen, živo srebro); prava in velika tintnica (arzen); orjaški dežnik (kadmij, arzen); jesenski goban (kadmij) (AL SAYEGH - PETKOVŠEK s sod., 2002).

Navedeni rezultati so začetek našega spoznavanja zastopanosti gob v prehrani srnjadi, zato seznam vrst še zdaleč ni dokončen. Vsekakor je že sedaj očitno, da so jeseni gobe v prehrani srnjadi zelo pogosto zastopane, kar ima za ekologijo vrste in gospodarjenje z njo vsaj dve posledici:

- Zaradi izrazite sposobnosti kopiranja strupenih snovi so gobe zelo pomemben vir njihovega vnosa v organizem srnjadi, kar lahko (v obdobju vse večjega onesnaževanja okolja) vpliva na poslabšanje zdravstvenega stanja osebkov in na zmanjšanje vitalnosti populacij (kronične zastrupitve osebkov, zmanjšan reprodukcijski potencial vrste). V primeru večjih katastrof (npr. eksplozije jedrskih reaktorjev) lahko prehranjevanje z gobami vpliva celo na (sezonsko omejeno) neprimernost mesa srnjadi za prehrano ljudi (primer cezija v severni Evropi).
- Intenzivno gobarjenje ne vpliva le na povečano vznemirjanje živali, temveč ljudje s čezmernim nabiranjem gob odnašamo iz ekosistemov velike količine dietetično pomembnega prehranskega vira, kar lahko vpliva

Vse foto: B. Pokorny

Preglednica 2: Slikovna predstavitev gob, katerih spore smo našli v iztrebkih srnjadi.

na metabolizem srnjadi. Čeprav so za potrditev te domneve potrebne dodatne raziskave, pa zaradi nadomestitve odnesenih prehranskih virov (še bolj kot za gobe to velja za kostanj) omejeno krmljenje srnjadi (s strogim in načrtnim izborom dodatne krme) morda niti ni tako nesprejemljivo, kot smo menili doslej.

V nadaljevanju raziskave nameravamo še večji poudarek nameniti taksonomski določitvi trosov gliv do vrste natančno; poleg tega želimo raziskavo razširiti v druge gozdne združbe (npr. na karbonatnih tleh). Za primerjavo nameravamo v raziskavo vključiti tudi prostoživečo populacijo damjakov v Šaleški dolini. Seveda bomo veseli prav vsake informacije ali opažanja, ki nam ju boste morebiti

posredovali lovci. Slika o zastopanosti gob v prehrani srnjadi v Sloveniji bo tako bistveno popolnejša.

Boštjan Pokorny,
Samar Al Sayegh - Petkovšek
ERICO Velenje, Inštitut za ekološke raziskave, Velenje;

bostjan.pokorny@erico.si
(Viri so dostopni pri avtorju.)

Etične norme so doslej vodile razvoj našega lovskega strelstva!

Janez Bulc se je rodil pred sedemdesetimi leti v Mirni na Dolenjskem, v znani družini z dolgo in bogato lovsko tradicijo. Šolanje je končal z diplomo na Fakulteti za gradbeništvo Univerze v Ljubljani, nato pa je do upokojitve uspešno delal v gospodarstvu. Lovske vzgoje je bil deležen že pri starem očetu Ivanu in pri očetu Franju, ki je bil tudi znan kinolog in zakupnik. Leta 1951 se je vključil v Lovsko družino Mirna, od leta 1971 je bil član Lovske družine Otočec, pred dvema letoma pa se je vrnil v LD Mirna. Ves čas je opravljal zahtevne naloge v svojih lovskih družinah, ZLD Novo mesto ter v Lovski zvezi Slovenije, kjer je bil dva mandata član Izvšnega odbora LZS, pa tudi podpredsednik LZS. Kot prvi predsednik Komisije LZS za strelstvo je s sodelavci postavil temelje lovskega strelstva v Sloveniji. Je strelski sodnik, sam je tudi veliko in uspešno tekmoval ter večkrat zastopal Slovenijo doma in v tujini. Lovsko strelstvo sicer sprejema kot pomemben del lovskih veščin, vendar predvsem kot pomemben del etičnega izvajanja lova. Zato smo mu tudi postavili nekatera aktualna vprašanja, predvsem s tega področja.

Slovensko lovstvo je prehodilo zanimivo razvojno pot, zadnjega pol stoletja ste bili pri tem razvoju aktivno udeleženi tudi vi. Dejstvo je, da smo ponovno pred spremembami, ki bodo odločilno vplivale na nadaljnjo pot našega lovstva. Kakšna je vaša napoved, česa se veselite, česa pa se morda ob tem tudi bojite?

Da, takoj povem, da se bojim socialnega razslojevanja med lovci, ko bo le denar odigral vse večjo vlogo in nekaterim z lovskim srcem, toda z ne dovolj denarja skoraj onemogočal legalno lovsko udeleževanje! Bojim se tudi vnašanja strankarskega politikantstva v lovske vrste in namerno rušenje »zelene« enotnosti v sicer nestranski organizaciji civilne družbe. Bolje bi bilo, da bi lovci, seveda tudi člani različnih strank, prenašali dogovorjena stališča lovske organizacije v svoje stranke kot obratno. To bo še zlasti pomembno v postopku sprejemanja novega lovskega zakona.

Kljub pretresom, s katerimi se soočamo, pa verjamem, da je dosedanje oza-veščeno dolgoletno delovanje lovske organizacije v prid ohranjanja narave in divjadi le pustilo v nas in naši širši

Janez Bulc

družbi dovolj osnov za ohranitev in uza-konitev temeljnih ciljev lovske organi-zacije, ki smo si jih postavili.

Ko je Lovski zvezi Slovenije predsedo-val partizanski zdravnik Jože Benigar, ste vodili komisijo, ki je pripravila Pra-vilnik o lovskem strelstvu. V Ljubljani

ste takrat zgradili prvo strelišče za stre-ljanje na glinaste golobe. V takratnih razmerah je moral biti to velik podvig. Povejte, kakšni časi so bili to za sloven-sko lovstvo in za lovsko strelstvo?

V tistem času je vodstvo lovske orga-nizacije spoznalo potrebo, da bi se tudi v

lovskem strelstvu približali lovsko razvitejšim državam, zlasti Avstriji in Nemčiji, na nekaterih področjih pa bi jih lahko celo prehiteli. V okviru Izvršnega odbora LZS je bila ustanovljena Komisija za strelstvo, v kateri je strokovna stališča iz balistike uveljavljal zlasti dr. France Avčin, v tekmovalnem strelstvu je imel nekaj izkušenj Ludvik Marič, pri pripravi prvega pravilnika o lovskem strelstvu pa je veliko doprinesel Ivan Šekoranja. Bili smo kar dober team in res smo zaorali ledino. Takrat je okrog 80 % slovenskih lovcev imelo samo šibrenice. Na prvih strelskih tekmovanjih, ki smo jih uzakonili, smo opazili, da so lovci prihajali z zastarelimi šibrenicami, večkrat tudi s »petelinkami« in starimi tricevkami. Postavili smo temelje tekmovalnemu strelstvu in lovskemu strelskemu izobraževanju. Uvedli smo obvezne vsakoletne spomladanske preizkušnje lovskega orožja in strelskih sposobnosti lovcev, predvsem zaradi varnega rokovanja z orožjem, spoznavanja temeljev lovske balistike in pri streljanju smo si želeli zagotoviti etični način usmrčitve divjadi, ki jo lovimo, in temu primeren odnos lovca do nje. Takrat smo s sredstvi vseh slovenskih lovcev v Tomačevem pri Ljubljani zgradili tudi prvo pravo olimpijsko strelišče za streljanje na glinaste golobe s 15 stroji in avtomatskim proženjem. Pripravili smo tudi pravila za streljanje z MK orožjem na pomanjšano tarčo srnjaka. Pravila vse do danes niso doživela bistvenih sprememb. V Tomačevem smo zgradili tudi strelišče za streljanje z MK orožjem in strelišče za streljanje na bežečega merjasca.

V tistem času, ko ste s predpisi uveljavljali, da bi bil lov na parkljasto divjad dovoljen samo s kroglo iz risane cevi, je naš znani balistik profesor France Avčin konstruiral svojo znamenito ABC kroglo, ki jo sedaj izdelujejo svetovno znane tovarne lovskih nabojev. Menda smo slovenski lovci prvi v Evropi uveljavili pravilo, da se parkljasto divjad lahko lovi samo z lovskim orožjem, ki ima za določeno vrsto divjadi tudi določen najmanjši kaliber in določeno najmanjšo udarno moč. To je bil pravzaprav čas velikega razvoja naše balistike, našega strelstva ter tudi etike pri izvajanju lova. Je bil tako velik premik v miselnosti slovenskih lovcev težak?

Dr. Avčin je iskal rešitev za tako kroglo, ki bi tudi ob slabšem zadetku pri divjadi povzročila zanesljivo smrt, kar bi dosegli z veliko izstrelno rano, torej močnejšo in hitrejšo krvavitev in bi s tem, če žival že ne bi poginila, zagotovi-

la zanesljivejše iskanje obstreljene divjadi s pomočjo izšolanega psa za delo po krvnem sledu. Ob tem je kot znanstvenik in univerzitetni profesor proučeval učinke različnih konstrukcij krogel in kalibrov na čim hitrejšo usmrnitev divjadi, ki je bila streljana oziroma, da bi bilo ob streljanju na divjad čim manj izgub in obstrelitev. Svoja spoznanja je predstavil Komisiji za strelstvo in skupaj smo pripravili predlog za uzakonitev meril, v okviru katerih je parkljasti divjadi in medvedu veljal le strel s kroglo iz risane cevi ob posameznih minimalnih energetskih vrednostih E 100, ki naj veljajo pri streljanju na posamezno vrsto parkljaste divjadi in medveda. Predsedstvo LZS je naša stališča podprlo in takratnemu Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo posredovalo predlog lovske organizacije za tako uzakonitev. To so bila v takratni Evropi prva taka uzakonjena merila, ki temeljijo na eni strani na zakonih balistike, na drugi strani pa na etičnem odnosu do usmrčitve divjadi. Temu predpisu in veliki podpori vodstva lovske organizacije se moramo zahvaliti, da je današnji lovec v večini opremljen s sodobnimi risanicami odličnih kalibrov, ki so pretežno opremljeni z optično visoko sposobnimi strelnimi daljnogledy. Takratna odločitev je bila smela, pa tudi zelo napredna. Zaradi centralistično urejene lovske organizacije posebnih odporov tudi ni bilo, bile pa so kršitve, zoper katere je lovska organizacija ostro ukrepala. Posledica tega je bila, do so se lovci sorazmerno hitro opremili s primernejšim orožjem. Prav zaradi tega ne vidim nobenega razloga, da bi sedaj, ko smo se lovci primerno opremili, zopet uzakonili možnost uporabe šibrenic gladkih krogel za lov na parkljasto divjad. Res je, da so pri krogelnih nabojih za streljanje iz gladkih cevi naredili velik napredek v točnosti zadetkov in učinkovitosti, upoštevati pa moramo, da pretežna večina obstoječih šibrenic tudi varnostno ni primerna za uporabo takih nabojev in da šibrenice v večini tudi niso opremljene z ustreznimi optičnimi merilnimi napravami. Zadetki s takim orožjem so zato še vedno manj natančni in povzročajo veliko več povsem nepotrebnih obstrelitev, muk divjadi in obenem tudi izgub divjadi. Miselnost, da parkljasti divjadi velja le strel s kroglo iz risane cevi in primerne kalibra, je večina etičnih lovcev že sprejela in jo v praksi kljub sedanjim omiljenim predpisom še vedno udejanja. Mnenja nekaterih lovcev, da je mogoče tudi s kroglo iz gladke cevi uspešno upleniti npr. divjega prašiča (kar izhaja pretežno iz romanskega območja), veljajo, toda pomembno je, kako lovci dojemamo sodobna načela lovske etike tudi pri usmrčitvi

divjadi, in ne nazadnje, kakšen je naš osebni odnos do divjadi. Z veseljem ugotavljam, da so vsa dosedanja vodstva lovske organizacije z izrednim posluhom le krepila tako usmeritev, zato se ne morem sprijazniti z novostmi in ne vidim razloga, da tudi v prihodnje temu ne bi bilo več tako.

Ob zadnji spremembi Zakona o orožju, ki je tudi sicer dvignil kar veliko prahu med lovci, je spet dovoljena uporaba krogle iz gladke cevi za lov na divje prašiče. Znano nam je, da ste odločen nasprotnik te spremembe, ker po vašem mnenju pomeni velik korak nazaj. V našem glasilu ste celo zapisali, da je to vrnitev v srednji vek, čeprav zagovorniki novih rešitev ugotavljajo predvsem izboljšane učinke sedanjih nabojev za gladko cev in druge prednosti. Kateri so vaši osnovni argumenti, ki so v današnjem času proti uporabi krogel iz gladkih cevi?

Razloge sem pravzaprav že vse utemeljil v prejšnjem odgovoru, zato menim, da bi se bilo v sedanji situaciji smiselno – ko takšno veljavno Uredbo sicer imamo – za vso Slovenijo enotno dogovoriti (tako kot so se že nekatere območne zveze), da bomo sami sebi zaostрили z Odredbo postavljena merila in sprejeli sklepe, da pri izvajanju lova na parkljasto divjad za nas še naprej velja določilo, da njej velja le strel s kroglo iz risane cevi primerno močnega kalibra. Hkrati bi bilo smiselno predlagati Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo utemeljen predlog sprememb te Odredbe. Izvršni odbor LZS bi se prav gotovo moral poleg svoje Komisije za strelstvo opreti tudi na mnenje Komisije za veliko divjad in na mnenje Odbora za etični kodeks.

Novi zakon o orožju je med drugimi spremembami sprostil tudi nabavo kratkocevnega orožja, to je pištol in revolverjev, kar je precej lovcev spodbudilo, da so si tako orožje tudi legalno nabavili, ker naj bi ga uporabljali na lovu za milostni strel. Zaradi novih razmer, ko je dovoljena uporaba krogel iz gladke cevi ter kratkocevnega orožja, je potreben tudi vsakoletni preskus tega orožja v lovskih družinah. Pravila tudi sicer pogosto in po dolgotrajnih postopkih spreminjamo, zato nas zanima vaše mnenje o tej obsežni problematiki.

Po mojem mnenju je lahko uporaba kratkocevnega orožja pri lovu, še posebno v posebnih okoliščinah, kar primerna in koristna. Nekoliko se je bati zlorab pri prenapetostih. Toda te imajo na skrbi pristojni organi. Prav gotovo pa je treba

dopolniti Pravilnik o izobraževanju, ki naj enotno uzakoni izobraževanje lovcev tudi glede zagotavljanja varnega roko- vanja s takim orožjem, zagotovi in za- teva praktični preskus streljanja ter kdaj in kako ga lovci sploh lahko uporabi- jo.

V Sloveniji je kar nekaj lovcev in drugih, ki priporočajo tudi lov z lokom in se zavzemajo za njegovo legalizacijo. Za tak lov je potrebno veliko več spret- nosti kot za lov s puško, saj se je treba divjadi zelo približati, učinki lovskih puščic pa so menda tudi že zelo zado- voljivi. Kakšno je vaše osebno stališče do lova z lokom?

Tu moram poudariti, da sem odločen nasprotnik uporabe loka pri lovu v lo- viščih. Loku je mesto na športnih stre- liščih! Ne zanikam, da lov z lokom ne približa lova nekdanji izvorni uporabi, ko lovci drugega orožja še niso poznali, toda lov z lokom je tiho (najtišje!) orož- je, zato omogoča obilo možnosti za kri- volov in zatajitve streljanja na divjad. Proti takemu lovu govorijo tudi argu- menti, podobni kot veljajo proti uporabi krogle iz gladke cevi pri lovu na divje prašiče.

IUCN – Mednarodna organizacija za varstvo narave in naravnih virov, ki je krovna svetovna organizacija za okolj- ske institucije – je pred leti v Amannu

sprejela priporočilo, da je treba za- ščititi divje živali pred vsemi takšnimi metodami lova, ki povzročajo ek- stremno in dolgo trpljenje in katere- mu se lahko z dobro voljo lahko izog- nemo. Ne predstavljam si pogleda na ranjenega jelena s puščico v stegnu!

Zahvaljujemo se vam za pogovor, ki naj bi med lovci obeležil tudi vašo oblet- nico in predvsem vaš prispevek k raz- voju slovenskega lovskega strelstva. Želimo vam še naprej trdnega zdravlja, uspešno delo in dober pogled!

Z Janezom Bulcem sem se pogovarjal - Janez Černač.

Sokolarstvo – ekološko in etološko sprejemljiva oblika lova

Sokolarstvo velja za enega najstarejših ohranjenih in ned- vomno tudi najbolj edinstvenih načinov lova, kar jih je razvil človek. Temeljna razlika med lovom z ujedami in drugimi načini našega lova je, da pri sokolarstvu vlogo lovca zaseda naravni plenilec, ki lovi na osnovi svojih nagonov in prirojenih sposobnosti. Človek pri tem prevzame nalogo lovskega pomoč- nika in izkorišča naravno sposobnost izjemno natančnega opa- zovanja ujede in občutek za zakonitosti v naravi. To pa je tudi eden od temeljnih ciljev zdajšnjega sokolarstva.

Možnost nevsiljivega proučevanja ujede in njenega mesta v ekosistemu ter svojevrsten stik človeka z naravo, ki ga prek sokolarstva lahko doži- vimo, so razlogi, zaradi kate- rih se zanimanje za to dejav- nost v svetu in tudi pri nas veča. Nedvomno to kliče tudi po primerni zakonski ureditvi tega področja z uskladitvijo človekovih pravic, med kate- re sodita tudi lov in lastništvo živali – v našem primeru uje- de, s sodobnimi pogledi na ohranjanje narave in varstva živali.

Za boljše razumevanje so- kolarstva ob pripravi Osn- utka Zakona o gojitvi divja- di in lovu je bila v sezoni 2002/2003 na podlagi odloč- be MKGP že opravljena raz- iskava, katere cilj je bil, da bi na osnovi zbranih podatkov in opažanj ter ob upoštevanju najnovejših znanstvenih spo- znanj o življenju ujed javno-

sti predstavili argumentirane odgovore na naslednja ključ- na vprašanja:

- Ali je sokolarstvo selek- tivna oblika lova?
- Ali lahko dosežemo, da pri lovu ujeda pleni le določeno vrsto divjadi?
- Ali je človekovo sodelo- vanje pri lovu sprejemlji- vo v etološki (vedenjski) shemi ptice ujede?

Pravih odgovorov na nave- dena vprašanja nedvomno ni mogoče dati zgolj na osnovi opažanj prostoživečih ujed v naravi, ampak le na podlagi podatkov in opažanj, zbranih v vsakodnevnih stikih s ptico, in praktičnega izvajanja so- kolarstva. Izsledki, ki jih je ugotovila Slovenska zveza za sokolarstvo in zaščito ptic ujed, ne prikazujejo samo ekoškega pogleda na to obliko lova, pač pa odkrivajo tudi zanimive podrobnosti o

Sokolarstvo ima na območju Slovenije 800-letno zgodovino. Bomo to našo kulturno dediščino ohranili?

življenju ujed, predvsem s področja njihove etologije (vedenja). Zato menimo, da bodo zbudile zanimanje tudi pri drugih lovcih in ljubiteljih narave.

Splošna spoznanja

Ujede praviloma zasedajo končne člene naravnih prehranjevalnih verig od druge do sedme stopnje (Hall & Raffaelli 1993). Pri prehodu energije z ene stopnje na drugo lahko njena izguba znaša tudi do 90 %. Zato ujede v ekosistemu zapolnjujejo prehranjevalne niše, ki pogojujejo morfološke, fiziološke in ne nazadnje etološke prilagoditve, ki jim omogočajo obstoj v energetsko ozkem ekološkem položaju (Brown, 1976). **Za preživetje ujede je odločilna njena naravna sposobnost varčne izrabe energije.** Zato pri ujedah ni brezpomenskega letanja naokoli, ampak letijo le, če je to

Specialist in njegov plen. Mlad sokol selec z uplenjeno sivo vrano.

energetsko neposredno ali posredno potrebno (markiranje teritorija, oskrba mladičev ali valeče samice ...). Med lovom je namreč poraba energije tudi 10- do 20-krat večja kot v mirovanju (Kenward, 1990). Čeprav divje ujede največkrat opazimo prav med letom, je treba poudariti, da je ta omejen le na okoli 5 % njihovih dnevnih aktivnosti, seveda odvisno od vrste ujede, tehnike njenega lova, razpoložljivega plena, letnega časa in spola (samice v času valjenja in prvih dneh izvalitve mladičev praktično ne lovijo). Sokoli selci (*Falco*

peregrinus) lovijo na strmih obalah Severnega morja le 1 do 2 minuti na dan ali pa sploh ne lovijo, če so shranili preostanek nezaužitega plena (Treleaven, 1998). Podobni rezultati so bili ugotovljeni tudi pri drugih vrstah, npr. kragulju (*Accipiter gentilis*) (Bednarek, 1993). Preostalih 95 % dnevnih aktivnosti, ki pa so opazovalcu običajno skrite, so počivanje, dremanje in druga opravila, npr. kopanje (v vodi, pesku ali snegu), nega perja (1 do 2 uri na dan s prekinitvami) in ležanje. Očitno ne obstaja nobena endogeno vodena motivacija za gibanje, ker bi kot taka vodila v nepotrebno trošenje energije (Richter, 1994).

Lov je instinktivno dejanje. Nagon oz. pripravljenost za lov po eni strani določa lakota kot fiziološki primanjkljaj organizma, po drugi strani pa delitev dela v sezonsko pogojenem razmnoževalnem ciklu. Kadar ujeta lovi zase, je glavna motivacija njena lastna lakota, če pa morajo biti nahranjeni mladiči ali samica, ki vali, potem ujeta lovi tudi, če sama ni lačna.

Obnašanje pri lovu lahko na kratko strnemo v tri glavne faze, in sicer: *iskanje plena*, *let za plenom* in, če je lov uspešen, *zaužitje plena*. Vse tri faze sprožijo ustrezen endogeni (notranji) in eksogeni (zunanji) dražljaji v povezavi s pripravljenostjo na lov, na katero vplivajo gensko pogojeno vedenje in pridobljene izkušnje. Ujedam je evolutijsko dana visoka sposobnost učenja in pomnjenja na akustičnem (zvočnem), vizualnem (vidnem) in motoričnem (gibalnem) področju, kar jim omogoča spoznati, kdaj, kateri in kako bo plen zanje najlažje dosegljiv. **Če ima ujeta možnost, bo nedvomno lovila tisto vrsto plena, pri kateri ima največ pozitivnih izkušenj (specializacija), kar pa je odvisno predvsem od številčnosti in stanja populacije potencialnega plena. Znotraj lovne populacije pa plenilec izbira predvsem osebkke, ki kažejo znake negativnih odstopanj od optimuma povprečnega**

stanja (selekcija). V ta namen ujede uporabljajo tudi različne individualne tehnike preizkušanja sposobnosti plena, npr. razbijanje jate, dvigovanje jate, lažni napad (lastna opažanja, 1996 do 2003).

V svojem ekosistemu **ujede razvijajo za izkoriščanje virov hrane zelo specifične lovske strategije (Beebe, Webster & Enderson 1989; Bednarek 1996).** Med drugimi tudi t.i. **zasledovalno obnašanje. Pri tem opazujejo druge ujede, sesalce, pa tudi človeka pri lovu in raznih drugih aktivnostih. Sledijo jim praktično kot senca, da bi jim potem le z malo vložene energije prevzele plen ali ga same ulovile.**

Navadna kanja (*Buteo buteo*) pogosto prevzame plen sokolu selcu (*Falco peregrinus*) (lastna opažanja, 1996 do 2003), zato divji sokoli ponavadi lovijo plen, ki ga lahko tudi odnesejo na varno, čeprav očitno brez večjih težav obvladajo tudi večje vrste plena.

Znane so tudi oblike kooperativnega lova v paru na isti plen, npr. pri sokolih sel-

cih (*Falco peregrinus*), planskem orlu (*Aquila chrysaetos*), pa tudi medvrstni, kooperativen lov. Polarni sokoli (*Falco rusticolus*) tako zasledujejo lisice pri lovu na snežne jerebe (*Lagopus mus*), pri čemer sokoli s pomočjo lisice uplenijo jerebe in pojedjo boljše dele, ostanke pa prepustijo lisici. Podobnih oblik sodelovanja (mutualizma) je v naravi še veliko.

Zbrani podatki

Za namen sokolarstva s podarkom na etološkem proučevanju ujed in ugotavljanju vplivov sokolarstva na ekosistem je bilo v obdobju od 10. 10. 2002 do 28. 2. 2003 šolanih 13 sokolov, in sicer :

- Sokol selec
F. peregrinus peregrinus
(8 osebkov)
- Sokol plenilec
F. cherrug (5 osebkov)

Posamezni sokoli so bili s sokolarskim šolanjem usmerjeni v določeno tehniko lova in na določeno vrsto plena :

- lov z roke/siva vrana
(*Corvus corone cornix*)
- lov na čakanje/

jerebica (*Perdix perdix*)
fazan (*Phasianus colchicus*)
raca mlakarica (*Anas platyrhynchos*)

Sokolom je bil poleg vsakodnevnega kondicijskega letanja na vabo omogočen tudi lov omenjenih lovnih vrst. Sokoli so opravili približno 400 letov, ki so se v 95 primerih končali z uspešnim ulovom. Število in delež posameznih ulovljenih vrst sta bila naslednja:

siva vrana	74 osebkov ali 78 %
jerebica	16 osebkov ali 17 %
fazan	4 osebk ali 4,4 %
raca	
mlakarica	1 osebek ali > 1 %
Skupaj	95 osebkov 100 %

Vse uplenjene vrane so bile tudi pregledane zaradi ocenitve njihovega telesnega stanja. Ocenjevali smo:

- stanje letalnih peres (poškodbe, slaba izrast, golitev)
- razvitost prsnega mišičja in zaloge podkožne maščobe
- morebitne poškodbe gibalnih okončin
- druge spremembe

Pri pregledu smo pri 33 osebkih (45 %) uplenjenih vran ugotovili negativna odstopanja od optimalnega telesnega stanja. Najpogostejša odstopanja so se nanašala na slaba letalna peresa.

Slabo stanje letalnih peres sivih vran je pogost vzrok za njihovo uplenitev.

Ugotovitve

Sokolarstvo je selektiven način lova

Pregled uplenjenih vran je pokazal negativna odstopanja od njihovega optimalnega telesnega stanja pri 45 % primerkov. Rezultati potrjujejo, da so ujede kot naravni plenilci sposobne prepoznati in upleniti predvsem tiste živali, ki so manj sposobne za preživetje. Tako skupaj z drugimi dejavniki okolja opravljajo potrebno naravno selekcijo v populacijah živalskih vrst, s katerimi se prehranjujejo. Ptice, namenjene sokolarstvu, se v tem pogledu ne razlikujejo od prostoživečih ujed.

Sokoli so bili pri lovu uspešni pri vsakem četrtem poskusu lova. Zaradi skupne evolucijske poti nedvomno tudi plen dobro pozna svojega naravnega plenilca in je lahko razvil učinkovite strategije izmikanja.

Sokolarstvo izraža močno specializacijo ujede za lov določene živalske vrste

Iz podatkov je razvidno, da je **siva vrana z 78 % najpogostejši ulov sokolom**, čeprav je vrsta kljub svoji veliki številčnosti v naravi le redko plen prostoživečim ujedam.

Uspešen sokol, specializiran za lov na sive vrane, *Corvus corone cornix*, je sposoben v jati več sto ptic, v kateri prevladujejo osebk poljske vrane, *Corvus frugilegus*, odkriti in uloviti prav sivo vrano. Specializacija pomeni prirojeno sposobnost plenilcev k individualni prilagoditvi načinu lova in določeni vrsti plena, posledično večja uspešnost pa ujedam omogoča racionalno rabo energije. Brezglavo letanje za vsakim potencialnim plenom bi namreč prehitro vodilo v energetski primanjkljaj in propad organizma.

Ujede imajo prirojeno sposobnost pomnjenja (spomin) kdaj in kateri plen je najlažje dosegljiv. To pomeni: če ptici nudimo dobre možnosti in s tem uspešen ulov plena določene vrste, se motivacija in zanimanje za to vrsto večata, z negativnimi izkušnjami pa se posledično manjšata. Ome-

Vse foto: R. Savič

Ko ptica svobodno leti, jo s človekom veže le nevidna vez, spletena iz niti pozitivnih izkušenj in naravnih nagonov plenilca.

njeno tezo potrjuje tudi dejstvo, da je bistveno težje preusmeriti na novo vrsto plena tistega sokola, ki že uspešno lovi oz., je specializiran na neko drugo divjad.

Divje ptice pridobijo lovске izkušnje od svojih staršev in razpoložljivega plena v naravi, ptice, namenjene sokolarstvu, pa z usmerjenim šolanjem sokolarja. Zato se spekter vrst, ki jih plenijo prostoživeče ujede, lahko razlikuje od spektra, ki jih plenijo sokolarske ptice.

Sokolarstvo je kooperativni lov

Klasičen primer sodelovanja je tehnika čakanja pri lovu divjadi tistih vrst, ki se ob nevarnosti pritisnejo k tlam oz. pritajijo; npr. jerebica ali fazan. Čeprav ujeda pri takem načinu lova neposredno ne vidi plena, iz izkušenj ve, da bosta pes in človek »dvignila« prikrito divjad. Zato pri tem čaka in kroži, včasih visoko kot drobna pika na nebu. V trenutku pa, ko pes divjad dvigne, sokol strmoglavi in poizkuša uloviti tedaj odkriti plen. Podobno se vedejo tudi prostoživeče ujede.

Pri sokolarstvu človekovo sodelovanje omogoča ujedi lažji lov (ulov), kar je zanj iz energetskega stališča ugodneje. Pri tem ujeda prilagodi svoje lovske namere aktivnosti sokolarja tako, kot bi jih v naravi prilagodila divji živali.

Sokolarstvo človeku omogoča proučevanje in spoznavanje neodkritih skrivnosti

življenja ujed. Ptica namreč sprejema človeka zaradi pozitivnih izkušenj kot del svojega sveta in je pripravljena z njim celo sodelovati pri lovu. Prostovoljno sodelovanje pa je osnovni pogoj za nevsiljivo in nemoteče ornitološko opazovanje v prosti naravi sicer plahih ujed.

Sklepne misli

Sokolarstvo je selektiven način lova z močno izraženo specializacijo ptice ujede za lov določene živalske vrste. Je edinstven primer sodelujočega ali kooperativnega lova dveh različnih bitij: ujede kot naravnega plenilca in človeka. Človekovo sodelovanje ptici omogoča lažji ulov in s tem manjšo porabo energije; sodelovanje ptice pa človeku nudi možnost natančnega in nevsiljivega (ornitološkega) opazovanja ujede v vseh elementih njenega življenja.

Poglobljeno znanje o fiziologiji, patologiji, reprodukciji in etologiji ter pomenu in mestu določene živalske vrste v ekosistemu je temelj za njeno ohranitev. Sokolarstvo takšno proučevanje omogoča, poleg tega pa sledi naravnim zakonitostim in ne škoduje okolju.

Iz ugotovljenega lahko sklenemo, da sokolarstvo izpolnjuje vse pogoje ekološko in etološko sprejemljivega lova.

**Roman Savič
in Vlado Tauzes**

Op.: *Viri*, navedeni v sestavku, so dostopni pri obeh avtorjih.

Na kratko iz tujega tiska ...

Nemčija: Letos se je pri lovu na divje prašiče na kmetijskih površinah zgodilo kar nekaj nesreč z lovskim orožjem. Tako se je pri kraju Dommitzsch na Saškem zgodila nesreča ob žetvi pšenice. Predsednik lovske organizacije iz tega kraja je med žetvijo hodil za kombajnom za žetev in čakal na morebitne divje prašiče, ki so ležali v žitu in ki naj bi jih stroj med svojim delom pregнал. Tako je v resnici tudi bilo. Divji prašiči so odskočili, lovec pa je s strelom zadel voznika kombajna v trebuh in ga pri tem hudo ranil. Takojšnja pomoč in hitra operacija sta nesrečnega voznika kombajna rešila pred najhujšim.

V kraju Schwerin pa je nastala še hujša nesreča s smrtnim izidom. Med žetvijo oljne repice sta dva lovca obstrelila divjega prašiča. Ko mu je eden od njiju dal usmrtilni strel, se je delček krogle tako nesrečno odbil, da je zadel drugega lovca v glavo in ga smrtno poškodoval.

(Jäger, 9/2003)

Nemčija: Zvezna dežela Brandenburg je pripravila spremembe deželne lovskega zakona, ki naj bi jih sprejeli še pred lokalnimi volitvami v oktobru letos. Glavne spremembe so v večji prilagodljivosti pri določanju višine odstrela parkljaste divjadi glede na stanje v okolju, zlasti glede na višino škod ter v možnostih povezovanja in ohranjanja lokalnih lovskih organizacij. Zanimiv je tudi predlog, po katerem bodo morali vozniki v cestnem prometu obvezno takoj prijaviti vsak povoz divjadi policiji ali lokalni lovski organizaciji.

(Jäger, 9/2003)

Nemčija: Podjetje Blaser poziva vse lastnike lovskih repetirk, model R 93, naj prinesejo svoje orožje nazaj. V manjšem številu primerov repetirk so se namreč pojavile težave z enim od vgrajenih delov. Tako naj bili v orožje vgrajeni zatiči iz neprimernega jekla. V primeru korodiranja materiala se lahko zgodi, da sprožila ne bi bilo več mogoče varno nastaviti. Tako se lahko puška praktično sama sproži, če je napolnjena. Več informacij lahko izveste na spletni strani podjetja www.blaser.de.

(Jäger, 9/2003)

Črna liska - *Fulica atra*

Nemčija: Povozi divjadi na cestah se povečujejo tudi v tej državi, in sicer kljub nekaterim varnostnim ukrepom. Tako so lani v zvezni deželi Brandenburg zabeležili 11.090 tovrstnih primerov, na Saškem pa 9.740 primerov. Pri tovrstnih nesrečah je približno 2/3 divjadi smrtno poškodovanih.

(Jäger, 9/2003)

ZDA: Raziskovalci univerze Mississippi State University so v dolgoletni študiji ugotovili, da jakost rogovja pri belorepem jelenu ni v nikaršnji povezavi z uspešnostjo pri razmnoževanju oz. oploditvi košut. Tako si posamezni jeleni s posebno močnim rogovjem sploh niso uspeli priboriti samic in zagotoviti potomstva. Ali podobno velja tudi za druge vrste, pa zaenkrat še ni znano. Če bi izsledki veljali tudi za druge vrste divjadi, potem sta postavljena pod vprašaj dolgoletno razvrščanje in gojitev na osnovi jakosti trofej v številnih državah.

(Jäger, 9/2003)

ZDA: Ameriški raziskovalci so ugotovili, da otroci, ki jih od rojstva obkrožajo domače živali, veliko manj obolevajo za alergijami kot njihovi vrstniki, v katerih bližini ni domačih živali. Tako so spremljali 500 otrok od rojstva do starosti, ko začno obi-

skovati šolo. Otroci, ki so živeli z vsaj dvema domačima živalima (mačka ali pes), so kar v polovici primerov redkeje oboleli za alergijami kot njihovi vrstniki brez domačih živali.

(Jäger, 9/2003)

ZDA: Tudi z univerze Santa Cruz v Kaliforniji prihajajo izsledki raziskav vedenja divjih živali. Proučevali so sposobnosti črnih lisk in med drugim ugotovili, da so sposobne prešteti svoja jajca. Prav tako so v gnezdu ugotovile jajca drugih samic črnih lisk, ki so jim jih podtaknili in jih ponavadi izločile iz gnezda. Normalno samice prenehajo nesti, ko znesejo določeno število jajc. Tudi če jim vmes podtaknejo jajca drugih samic, nesejo tako dolgo, da znesejo svojih osem jajc, ne glede, koliko je tujih.

(Der Anblick, 9/2003)

Nemčija: Nemška zveza delovno uporabnih lovskih psov (Deutsche Jagdgebrauchshundverband) in nemška lovska zveza (Deutsche Jagdschutz-Verband) sta se v skupni izjavi odločili proti uporabi ovratnic za pse, ki delujejo s pomočjo električnih impulzov – teletakta. To velja za uporabo tako med šolanjem mladih psov kot tudi za morebitno poznejšo uporabo med lovom. Številni vodniki, ki upo-

rabljajo te naprave, s svojim neznanjem škodijo ugledu lovske kinologije. Kljub temu pa v izjavi brez nadaljnjega odobravajo pravilno uporabo teletakta v posameznih primerih, ko vodniki želijo že izšolane pse odvaditi določenih napak.

(Jäger, 9/2003)

Italija: Italijanski zvezni lovski zakon je omejil lov na velikega kljunača in kozico. Tako je po novem lov na prej naštetih vrstih dovoljen v času od 3. 9. do 31. 12. Lov na prelet je prepovedan, dovoljen je samo lov z iskanjem in na pogonu. Posamezne regije lahko dovolijo največ tri lovne dni na teden na te vrste divjadi, pri čemer v torek in petek ni dovoljeno loviti.

(Der Anblick, 9/2003)

Slovenija: V južnih predelih Slovenije ima polharjenje dolgo tradicijo. Ljudje zelo številne polhe lovijo v majhne pasti in jih potem na pravih ljudskih veseljah pripravijo v obliki golaža. Prvo soboto po 25. septembru praznujejo tudi Polharsko noč – noč polhov. Za razliko od južne Slovenije pa tovrstna tradicija v severnih predelih države – na Štajerskem, Gorenjskem in Koroškem – ne živi več.

(Der Anblick, 9/2003)

Pripravil: Mag. Janko Mehle

Foto: O. Dolenc - Diana

Bila je pozna pomlad in v roso so mezeli okraستي izcedki drobovine. Strjena kri je na travnih bilkah že izgubila rdeč sijaj. Jutranji hlad pa se še ni mogel otresti jedkih vonjav, ki so dražile nosnice možakarjev v zelenem. Ti so nehali postopati šele, ko se je sonce postavilo nad najvišji holm, da je prizor lahko zlezel iz sence, ki jo je metal rob gozda, in pokazal vse svoje krvave razsežnosti.

Šest mrtvih, razmesarjenih trupel, pet na robu preživetja, devet lažje ranjenih in slabih dvajset ovac očitno še v šoku je bila bilanca nočnega obiska. Da bi ugotovili nedvoumen odgovor o storilcu in da bi vsaj za silo pomirili razjarjenega kmeta, ovčarja, so se lovci posvetili razdejanju. Vsi, razen enega!

Aleksu je bilo namreč ob pogledu na prizorišče in nervozno poskakovanje preživele črede kristalno jasno, kdo je klavec. Napotil se je proti robu gozda in od tam skušal preslišati hropenje in kričanje nadutega kmeta. Podobnih razdejanj je bil vajen. V Zarnem kotu je

Naloženi koli in gozdarsko orodje v bližnji pločevinasti uti so obljubljali nove sečnje, nove kilometre ograj in nove zavojevalske površine za intenzivno rejo drobnice.

‘Aha,’ je Aleks odvrnil z vso namišljeno začudenostjo, kar je je premogel, ‘in to najbrž isti kot lani, kaj?’

‘No, kdaj ga bomo?’ je bilo edino vprašanje, na katerega so tisti trenutke rabili odgovor od najbolj prekaljenega in izkušenega lovca.

Rosna praprot je v jutranjem polmraku pokljala pod nogami. Kjer se je stoletni gozd razprl, so se pokazale zasanjane jase. Megleni prameni so lebdeli v višini Alekovih stegen in Astorjevega visoko mahajočega repa. Prepeličar je rezal meglo in odrival rosno bilje, ko sta nemo utirala pot.

Medveda je treba prelisičiti in še danes mora pasti, je bila včeraj sprejeta odločitev lovcev, ko so prejeli odločbo za odstrel. Zato je bila družčina že navsezgodaj razporejena natanko tako,

kot je bilo dogovorjeno. Sonce je bilo še skrito, a si ga lahko zaslutil v medlem in nizkem svetlenju, ki se je dvigalo od tal nekje daleč tam, kamor sta bila namenjena.

V dobre pol ure hoje so poniknili glasovi na levem in desnem krilu. Tovarišija je bila končno razporejena v širokem pasu. Tako širokem, da bo ob srečanju z veliko zverjo moral vsak računati samo nase in na svojega štirinožnega spremljevalca. Tako širokem, kot je bil lani in predlani, ko so se šli enako hajko.

Aleks je čvrsto stiskal jermen puške, ko sta se z Astorjem v lahnem teku pomikala po slabo uhojeni stezici ob zaraščenem breznu. Pognala sta se naprej, vedoč, da sta na pravi pot. Ko je šlo za medveda, sta bila vedno na pravi poti. In to že tretje leto, pa čeprav so imeli vsi povsem enake možnosti za usodno srečanje. Ptičje petje se je prebujalo skupaj s soncem, ki je lezlo vedno višje in po višini prebadalo sloko smrečje. Vonj pomladnega jutra se je bil pomešal z znojem in velikimi pričakovanji.

Tristo kosmatih

ANDREJ RIJAVEC

bil namreč klavec že dvakrat na delu. Isti medved. Stari, premeteni rjavec, ki je leta in leta kraljeval v prostranih gozdovih tega deviškega kota. Kmetije, kot je bila ta v Zarnem kotu, pa so se z leti začele zajedati v nedrja stoletnih šum in vladavina starega kosmatinca je bila na hudi preizkušnji.

Ko je še enkrat ošinil morišče, se je troje kolegov ločilo od preostalih. Histerični kmet je bil za silo le pomirjen. Trojka pa se je s strumnimi koraki napotila proti Aleksu, ki je tedaj pogled usmeril na ozek pas med robom gozda in požrešni pašnik. Kilometer posekane-ga gozda, na stotine drevesnih panjev, kupi odložene hlodovine in nizki jarki s skopo nasuto črnico, ki ni mogla skriti mrhovine in smrdečih klavniških odpadkov drobnice. Zanj vse prej kot idealna rustikalna idila!

‘Hej, Aleks, spet je bil medved!’ je zakričal največji v trojki, ki se mu je približala na nekaj metrov.

U. Iff

Ilustracija: Ueli Iff

Zapuščena, razpadla koča je bila še zadnje znamenje civilizacije. Vstopila sta v največjo goščo, skozi katero se bodo sončni žarki še ves dan s težavo zaletavali. Od tod naprej so se stvari že v tretje začele razpletati po nekem ustaljenem redu, ki je dobival oblike prastarega obreda. Upočasnila sta ritem in Astor ni več bezljal naprej. Capljal je korak pred gospodarjem, brez kakšnih resnih namenov, da bi se kamor koli pognal sam. Kot da bi vedel, da se za srnami in malo divjadjo tokrat ne bosta podila! Kot da bi vedel, da je stik civilizacije s srcem stoletnega gozda zelo blizu! Aleks je držal puško v roki in ptičje petje je preraščalo v opravljivo vreščanje. Njegovo veličanstvo ni moglo biti daleč in to ga je neizmerno veselilo in vznemirjalo obenem.

Pred njima se je slednjič odprla še zadnja jasa. Brez meglic in brez ptičjega ščebeta. Bila je tista jasa, na kateri sta vedela, da se bo zgodilo, kar se mora zgoditi. Aleks se je počutil kot posvečenec, ki mora opraviti krvavi obred in gozdovom iztrgati srce, odpihniti dušo. Civilizacija mora zmagati, je

bilo mogoče razbrati med vrsticami, še preden so se zarana razporedili v strelce. Na izdajo v prvih vrstah pa niso računali!

Po pričakovanju je na vzhodnem robu v nizkem leskovju počila veja. Iz goste trave so se izmenično kazale bele pete sivega zajca, ki je divje bežal prek travnika. Astor ni zalajal, samo v nizko prežečo držo se je spustil. Nekaj slepečih sončnih snopov se je prebilo iz goščave in Aleksa je zaščemelo v oči. Ni se pustil motiti. Med pegami, ki so se mu delale pred zaslepljenimi očmi, so se mu še enkrat odvrteli prizori razparane ovčje kože, krvave trate, polomljenega plotu, načete deponije in posekanega gozda. Stari medved je obmiroval na čistini pod visoko smreko. Aleks je dvignil puško. Niti trzlaja na rjavem kosmatincu! Kot bi bil že vajen ponovljivosti dejanj, ki določajo pravila rituala. Nameril je z mirno roko, ki s tiste razdalje ni znala zgrešiti. Stara mrcina mu niti pogleda ni namenila. Aleks je sprožil. Tudi to pot visoko v zrak.

Medved ga je pogledal in se začel zmedeno drgniti ob raskavo smreko.

Nato je v teku izginil v gozd, ki se ga civilizacija, tako se je odločil Aleks, še dolgo ne bo smela dotakniti.

* * *

‘A si ga, Aleks? A je padel?’

Tovariša z levega in desnega krila sta bila pri Aleksu v pičlih petih minutah. Strel sta dobro slišala in bila prepričana, da je mojster nad mojstri končno prišel do svojega plena. Videla pa nista ničesar, čeprav sta prečesala vso jaso, še preden sta dobila odgovor. Aleks je sedel na bližnjem štoru in v Astorjevi družbi čakal, da se je na s pomladnim soncem obsijani jasi zbrala še preostala družčina zelenih mož.

‘Ja, kje pa je? Kje je medved?’ so ga spraševali.

‘Tristo kosmatih, lisica je bila. Pa še zgrešil sem jo!’ je spet zložil skupaj vso namišljeno začudenost, kar je je pre-mogel.

Globoko v sebi pa je bil pomirjen in zelo zadovoljen, saj je bila skupinica popolnoma razbita, kosmati vladar gozda pa tudi tokrat že daleč in na varnem ...